

Vilniaus universitetas  
Komunikacijos fakultetas  
Informacijos ir komunikacijos katedra

**Ingrida Kelpšaitė**

Tarptautinės komunikacijos magistrantūros studijų programos studentė

**KULTŪRINĖ UŽSIENIO STUDENTŲ ADAPTACIJA VILNIAUS  
UNIVERSITETE**

Magistro darbas

Vadovas doc. dr. Beata Grebliauskienė

Vilnius, 2010

## Magistro darbo lydraštis

*Magistro baigiamojo darbo autorius*

Ingrida Kelpšaitė  
(magistro baigiamojo darbo autoriaus vardas, pavardė)

Kultūrinė užsienio studentų adaptacija Vilniaus universitete  
(magistro baigiamojo darbo pavadinimas lietuvių kalba)

Cultural adaptation of international students at Vilnius University  
(magistro baigiamojo darbo pavadinimas anglų kalba)

**Patvirtinu, kad magistro baigiamasis darbas parašytas savarankiškai, nepažeidžiant kitiems asmenims priklausančių autorių teisių, visas baigiamasis bakalauro/ magistro darbas ar jo dalis nebuvo panaudotas kitose aukštosiose mokyklose.**

\_\_\_\_\_ (magistro baigiamojo darbo autoriaus parašas)

**Sutinku, kad magistro baigiamasis darbas būtų naudojamas neatlygintinai 5 metus Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto studijų procese.**

\_\_\_\_\_ (magistro baigiamojo darbo autoriaus parašas)

*Pildo magistro baigiamojo darbo vadovas*

**Magistro baigiamąjį darbą ginti** \_\_\_\_\_ (įrašyti – leidžiu arba neleidžiu)

\_\_\_\_\_ (data)

\_\_\_\_\_ (magistro baigiamojo darbo vadovo parašas)

*Pildo instituto/ katedros, kuriojančios studijų programą, reikalų tvarkytoja*

**Magistro baigiamasis darbas įregistruotas**

\_\_\_\_\_ (instituto/ katedros, kuriojančios studijų programą, pavadinimas)

\_\_\_\_\_ (data)

\_\_\_\_\_ (instituto/ katedros reikalų tvarkytojos parašas)

*Pildo instituto/ katedros, kuriojančios studijų programą, vadovas*

**Recenzentu skiriu** \_\_\_\_\_ (recenzento vardas, pavardė)

\_\_\_\_\_ (data)

\_\_\_\_\_ (instituto/ katedros vadovo parašas)

*Pildo recenzentas*

**Darbą recenzuoti gavau.**

\_\_\_\_\_ (data)

\_\_\_\_\_ (recenzento parašas)

## **Kelpšaitė, Ingrida**

Ke 77 Kultūrinė užsienio studentų adaptacija Vilniaus universitete: magistro darbas / Ingrida Kelpšaitė; mokslinė vadovė doc. Beata Grebliauskienė; Vilniaus universitetas. Komunikacijos fakultetas. Informacijos ir komunikacijos katedra. – Vilnius, 2010. – 61 [10] lap.: 4 priedai. – Maš. – Santr. angl.- Bibliogr.: lap. 58 – 61 (35 pavad.)

UDK 378.111:008( 474.5-25)

**Reikšminiai žodžiai:** užsienio studentai, kultūrinė adaptacija, Vilniaus universitetas, Vilnius, klausimynas, studijos, sunkumai, kultūrinė distancija.

Magistro darbo objektas – užsienio studentų kultūrinė adaptacija Vilniaus universitete. Darbo tikslas – nustatyti užsienio studentų, studijuojančių Vilniaus universitete, kultūrinės adaptacijos ypatumus. Magistro darbo tikslui pasiekti keliami šie uždaviniai: apžvelgti kultūrinės adaptacijos tyrinėjimus pasauliniu lygmeniu ir Lietuvos mastu; nustatyti kultūrinės adaptacijos svetimoje kultūroje pagrindinius įtakojančius veiksniai; apžvelgti užsienio studentų kultūrinės adaptacijos ypatumus užsienio mokymo įstaigose; ištirti ir išskirti kultūrinės užsienio studentų adaptacijos Vilniaus universitete ir gyvenimo Vilniuje ypatumus.

Šiame darbe naudojami įvairūs metodai: tai įvairių autorių publikacijų, tiriančių įvairius su kultūrine adaptacija susijusius klausimus, apžvalga, Vilniaus universiteto užsienio studentų anketinė apklausa, bei jų atsakymų statistinė analizė.

Kultūrinės adaptacijos tema pasauliu mastu yra aktuali ir atlikta nemažai tyrinėjimu tačiau Lietuvoje šia tema rašyta mažai ir labiau liečiant Lietuvos etninių grupių adaptaciją bei tyrinėjimus iš psichologinės pusės. Tuo tarpu į Vilniaus universitetą kiekvienais metais atvyksta studijuoti vis daugiau užsienio studentų. Užsienio studentai atvykę studijuoti į Vilniaus universitetą susiduria su būtinybe adaptuotis tiek Lietuvos kultūroje (bendraujant su vietiniais gyventojais, leidžiant laisvalaikį, sprendžiant buitines problemas ir pan.), tiek universitete (bendraujant su dėstytojais, kurso kolegomis ir pan.).

Kultūrinės užsienio studentų adaptacijos tyrimui buvo pasirinkta kiekybinė apklausa. Kiekybinei apklausai buvo naudojamas paruoštas klausimynas anglų ir lietuvių kalbomis. Užsienio studentų adaptacijai išmatuoti buvo suformuota adaptacijos skalė. Adaptacijos matavimas rangų skalėje suteikė galimybę išskirti įvairius adaptacijos stiprumus – nuo visiškai neadaptuotų iki stipriai adaptuotų. Adaptacijos skalė leido matuoti skirtingas adaptacijos dimensijas: užsienio studentų kultūrinę adaptaciją Vilniaus universitete ir Vilniuje. Duomenų analizė buvo atlikta statistinės kompiuterinės programos SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) pagalba.

Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad užsienio studentai pagal visus tyrime iškeltus uždavinius geriau adaptavosi Vilniaus universitete, nei pačiame Vilniuje.

Darbas gali būti aktualus dėstytojams, studentams, administratoriams, kurie dirba su užsienio studentais ir kitiems žmonėms besidominantiems tiek kultūrine adaptacija, tiek užsienio studentais, kurie gyvena ir studijuoja Vilniaus universitete.

## TURINYS

ĮVADAS .....	6
I. KULTŪRINĖS ADAPTACIJOS TYRINĖJIMAI .....	8
1.1. Kultūrinės adaptacijos temos tyrinėjimai pasauliniu mastu .....	8
1.1.1. Kultūrinės adaptacijos tyrinėjimai teoriniu lygmeniu .....	8
1.1.2. Kultūrinės adaptacijos tyrinėjimai praktiniu lygmeniu .....	11
1.2. Kultūrinės adaptacijos temos tyrinėjimai Lietuvos mastu.....	14
1.2.1. Lietuvos etninių grupių adaptacija .....	14
1.2.2. Lietuvių emigrantų adaptacijos užsienyje tyrinėjimai iš psichologinės pusės .....	15
II. ADAPTACIJA SVETIMOJE KULTŪROJE IR JĄ ĮTAKOJANTYS VEIKSNIAI.....	17
2.1 Adaptaciją įtakojantys vidiniai veiksniai.....	17
2.1.1. Asmenybės savybės.....	17
2.1.2. Pasiruošimas .....	18
2.2. Adaptaciją įtakojantys išoriniai veiksniai.....	19
2.2.1. Tikslas.....	19
2.2.2. Socialinis palaikymas .....	20
2.2.3. Priimančios kultūros socialinės charakteristikos.....	20
2.2.4. „Mano“ etninės grupės charakteristikos .....	21
2.2.5. Kultūrinė distancija .....	22
III. KULTŪRINĖ ADAPTACIJA MOKYMO ĮSTAIGOSE .....	23
3.1. Užsienio studentų adaptacijos mokymo įstaigose ypatumai .....	23
3.2. Švietimo sistemų ir pedagogų darbo skirtumai .....	25
3.3. Tarpkultūrinio bendradarbiavimo tarnybų vaidmuo .....	27
IV. KULTŪRINĖS UŽSIENIO STUDENTŲ ADAPTACIJOS VILNIAUS UNIVERSITETE TYRIMAS .....	29
4.1. Tyrimo metodika .....	29
4.2. Tiriamieji .....	30
4.3. Kiekybinio tyrimo rezultatų aptarimas .....	35
IŠVADOS .....	54
SUMMARY .....	56
BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS.....	58
1.Priedas. Klausimynas .....	62
2 Priedas. Užsienio studentų atsakymai pagal pasaulio regionus.....	66
3 Priedas. Užsienio studentų atsakymai pagal studijų laiką praleistą Vilniaus universitete .....	68
4 Priedas. Užsienio studentų atsakymai pagal susipažinimą su Vilniaus universitetu prieš atvykstant į Lietuvą .....	70

## IVADAS

Pasaulyje vykstantys globalizacijos procesai kaip pasirinkimo laisvė, sąlyginai laisvas judėjimas tarp šalių apėmė kone visas gyvenimo sritis, tame tarpe ir studijų. Kiekvienais metais vis daugiau jaunų žmonių vyksta studijuoti į užsienio universitetus. Ne išimtis ir Vilniaus universitetas, kuriame studijuojančių užsienio studentų skaičius kasmet auga.

Užsienio studentai, atvykę į kitos šalies universitetą, susiduria su kitos šalies švietimo sistema, kitos šalies kultūra, o tuo pačiu ir kitų kultūrų atstovais. Siekdami išvengti iškylančių sunkumų ar bent sumažinti jų poveikį, užsienio studentai kitoje šalyje turi prisitaikyti prie kitokių kultūrinių normų, vertybių – tai yra adaptuotis. Kultūrinė adaptacija - bent kelių naujų mąstymo, jautimo ir veiklos būdų išmokimas, leidžiantis prisitaikyti prie svetimos kultūros normų, vertybių ir pan. (Kim,1997).

**Darbo objektas** – užsienio studentų kultūrinė adaptacija Vilniaus universitete.

**Darbo tikslas** – nustatyti užsienio studentų, studijuojančių Vilniaus universitete, kultūrinės adaptacijos ypatumus.

Tikslui įgyvendinti keliami šie **uždaviniai**:

1. Apžvelgti kultūrinės adaptacijos tyrinėjimus pasauliniu lygmeniu ir Lietuvos mastu;
2. Nustatyti kultūrinės adaptacijos svetimoje kultūroje pagrindinius įtakojančius veiksniai;
3. Apžvelgti užsienio studentų kultūrinės adaptacijos ypatumus užsienio mokymo įstaigose;
4. Ištirti ir išskirti kultūrinės užsienio studentų adaptacijos Vilniaus universitete ir gyvenimo Vilniuje ypatumus.

**Darbo hipotezė:** Vilniaus universiteto užsienio studentai neapsiriboja vien adaptacija Lietuvos kultūroje, bet jiems reikia adaptuotis ir Vilniaus universitete.

**Pirmoje darbo dalyje** apžvelgiami kultūrinės adaptacijos tyrinėjimai pasauliniu ir Lietuvos mastu. Pasauliniu mastu kultūrinės adaptacijos tyrinėjimai išskiriami į teorinį ir praktinį lygmenius. Kultūrinės adaptacijos temos tyrinėjimai Lietuvos mastu išskiriami į Lietuvos etninių grupių adaptaciją ir lietuvių emigrantų adaptacijos tyrinėjimus iš psichologinės pusės.

**Antroje dalyje** pagrindiniai veiksniai, įtakojantys adaptaciją, išskiriami į vidinius (asmenybės savybės, pasiruošimas, amžius, komunikacijos efektyvumas) ir išorinius (tikslas, socialinis palaikymas, priimančios kultūros socialinių charakteristikos, „mano“ etninės grupės charakteristikos, kultūrinės distancijos).

*Trečioje dalyje* apžvelgiami užsienio studentų adaptacijos ypatumai užsienio mokymo įstaigose.

*Ketvirtoje dalyje* atliktas kiekybinis užsienio studentų adaptacijos Vilniaus universitete tyrimas. Pagal suformuotus tyrimo uždavinius ištiriami ir išskiriami kultūrinės užsienio studentų adaptacijos Vilniaus universitete ir gyvenimo Vilniuje ypatumai.

Šiame darbe naudojami įvairūs metodai: tai įvairių autorių publikacijų, tiriančių įvairius su kultūrine adaptacija susijusius klausimus, apžvalga, Vilniaus universiteto užsienio studentų anketinė apklausa, bei jų atsakymų statistinė analizė. Naudojama literatūra – straipsniai, knygos kultūrinės adaptacijos tema, internetiniai šaltiniai. Pasauliniu mastu kultūrinės adaptacijos tema yra labai aktuali, ja domisi daugelis mokslininkų, atlikta nemažai tyrinėjimų, tokių kaip K. Oberg, A. Furnham, S. Bocher, Fred. E. Jandt, Young Yun Kim, J. W Berry, E. M. Major, D. O'Neil Dale ir Cullingford Cedric, M. Winkelman ir kt.

**Darbo reikšmė.** Darbas gali būti aktualus dėstytojams, studentams, administratoriams, kurie dirba su užsienio studentais ir kitiems žmonėms besidominantiems tiek kultūrine adaptacija, tiek užsienio studentais, kurie gyvena ir studijuoja Vilniaus universitete.

# I. KULTŪRINĖS ADAPTACIJOS TYRINĖJIMAI

## 1.1. Kultūrinės adaptacijos temos tyrinėjimai pasauliniu mastu

Vystantis telekomunikacinėms technologijoms, keliavimo galimybėms, žmonės vis dažniau susiduria su kitų kultūrų atstovais. Susidūrus su skirtingomis kultūromis, skirtingų kultūrų atstovams, visų pirma kyla pirminės kultūrinio suderinamumo problemos.

Žmonių prisitaikymai prie svetimos kultūros, jos normų ir vertybių patraukė sociologų, antropologų bei psichologų dėmesį. Pasauliniu mastu kultūrinė adaptacija mokslinėje literatūroje tyrinėjama labai plačiai ir įvairiais aspektais.

### 1.1.1. Kultūrinės adaptacijos tyrinėjimai teoriniu lygmeniu

Terminas: „kultūrinis šokas“ pirmą kartą pradėtas vartoti šeštajame dešimtmetyje, apibūdinti fiziniam ir emociniam diskomfortui, atsirandančiam tada, kai asmuo persikelia iš vienos kultūrinės aplinkos į kitą. Kultūrinio šoko terminą įvedė Kalervo Oberg (1954). Jis kultūrinį šoką tyrinėja teoriniu lygmeniu ir traktuoja jį kaip reakciją, adaptuojantis prie kultūrinių skirtumų. K. Oberg, iš dalies kultūrinį šoką sulygino su liga, nes pasak jo, jis turi visus ligos požymius: priežastį, simptomus, gydymą.

Pagrindiniai kultūrinio šoko simptomai pagal K. Oberg (1954):

- nepagrįstas kultūros, šalies ir žmonių kritikavimas;
- padidėjęs irzlumas;
- nuolatiniai skundai dėl klimato;
- nuolatiniai pretekstų ieškojimai likti namuose, niekur neiti, nedalyvauti;
- baimė prisiliesti prie vietinių žmonių;
- atsisakymas mokytis vietinės kalbos;
- baimė, kad kas nors apvogt ar apgaus;
- noras kalbėtis tik su „protingais“ žmonėmis, t.y. ne vietiniais;
- perdėtas tėvynės garbinimas, kalbos apie tai, kad ten buvo praktiškai rojus;
- stiprus noras grįžti namo, nepaisant pasekmių.



Fiziniai simptomai-galvos skausmas, miego sutrikimai (mieguistumas ar nemiga), apetito praradimas, virškinimo sutrikimai.

Suprantama, ne visi šie simptomai aktualūs šiandien ir visose situacijose, o tam įtakos taip pat turi vis labiau pasireiškiantys globalizacijos procesai, kaip sąlyginai laisvas judėjimas tarp šalių, mainai, pasirinkimo laisvė.

K. Oberg (1954) išskyrė ir reakcijos, susidūrus su neįprastomis sąlygomis, pagrindinius etapus:

1. „Medaus mėnesio“stadija. Žmogus viskuo domisi ir žavisi. Šis etapas gali trukti netgi kelis mėnesius.
2. „Atmetimo“ stadija. Žmogų pradeda viskas erzinti. Ši fazė yra kritinė, nes žmogus arba prisitaiko prie šalies, arba pasiduoda ir grįžta namo.
3. „Regresijos“ stadija. Tai yra savotiškas regresavimas, kai žmogus stengiasi kalbėti tik savo kalba, bendrauti tik su savo tautiečiais ir pan.
4. Išgyvenus „regresijos“ stadiją pereinama į „atsigavimo stadiją“. Šios stadijos metu pradama prisitaikyti prie vietinės kultūros, papročių ir pan.

Anot K. Oberg (1954), lengviau išgyventi kultūrinį šoką galima susipažinus su vietiniais žmonėmis, išmokstant jų kalbą.

Kiti autoriai kaip Louise H. Kidder (1992) išskiria ir „atvirkštinį (grįžtamąjį) kultūrinį šoką“. Šis kultūrinis „šokas“ pasireiškia grįžus į savo šalį. Tokia būseną žmogui psichologiškai gali būti labai sunki, nes jis gali jaustis tarytum nebeprisitaikęs savo kultūrai ir gali pradėti ilgėtis savo ankstesnio gyvenimo svetimoje šalyje.

M. Winkelman (2003) taip pat išskiria keturias kultūrinio šoko fazes, tačiau neišskiria grįžtamojo (atvirkštinio) kultūrinio šoko fazės. Mokslininkas išskiria kultūrinio šoko valdymo strategiją, kuri padeda lengviau adaptuotis svetimoje aplinkoje:

- pasiruošimas išvykimui;
- pereinamasis prisitaikymas
- asmeniniai ir socialiniai santykiai;
- kultūrinių ir socialinių sąveikų taisyklės;
- konfliktų sprendimai ir tarpkultūriniai veiksmingumo įgūdžiai.

Dauguma kitų užsienio autorių kaip C. Ward, S. Bochner ir A. Furnham (2001) taip pat panašiai išskiria kultūrinio šoko stadijas. Daugumos jų kultūrinių šoko stadijų išskyrimo esmė yra panaši – pradžioje susižavėjimas, vėliau prisitaikymas, skiriasi tik fazių pavadinimai arba jų išskyrimo detalumas.

Reikia pažymėti, kad pats „kultūrinio šoko“ terminas yra gan klaidinantis, nes kalbama ne apie trumpalaikį įvykį, o ilgą iš keleto psichologinių reakcijų susidedantį procesą.

Daugybė tyrimų susijusių su kultūrinio šoku, apibendrinta mokslininkų A. Furnham, S. Bochner (1986) knygoje „Kultūrinis šokas“. Knygoje analizuojamos migrantų adaptacijos problemos t.y. studentų, tarptautinių organizacijų darbuotojų, turistų ir t.t. Šie mokslininkai į pirmąją vietą iškelia etnokultūrinius aspektus. Yra išskiriami ir pagrindiniai veiksniai, turintys tiesioginės įtakos individo emocinei būklei ir elgsenai. Tai:

- Geografinis atstumas – nuo „namų“ iki kitos kultūros, įskaičiuojant klimato pokyčius ir vertybių skirtumus;
- Darbas – vylimasis dirbti tą patį arba kitą darbą;
- Laikas – kaip ilgai numatoma būti kitoje šalyje;
- Socialinė parama – vykimas vienam ar su šeima, kolegomis;
- Sugrįžimas – atlygis už buvimą kitoje šalyje, įskaitant galimybę, kad bus pažemintas pareigose.
- Savanoriškumas – tikėjimas, kad šį sprendimą asmuo priėmė pats.

Mokslininkai A. Furnham, S. Bochner (1986) iškelia mintį, kad nebūtinai žmogui atsidūrus kitoje kultūroje kyla kultūrinis šokas, jis gali būti prieš tai būti susipažinęs su būsima kultūra ir net ja žavėtis. Kultūrinio šoko metu patiriami ne tik neigiami pokyčiai, aplinkos pakeitimas žmogų gali paveikti net pozityviai ir skatinti asmenybės tobulėjimą.

Reikia pažymėti, kad kultūrinio šoko stadijų „išgyvenimas“ tarp mokslininkų sukelia nemažai ginčų, nes ne visi žmonės atsidūrę dėl vienu ar kitu priežasčių kitoje šalyje patiria tas pačias ar visas „kultūrinio šoko“ stadijas. Kiek kiekvienam individui užtrunka kiekviena iš kultūrinio šoko stadijų, priklauso nuo paties žmogaus asmeninių savybių, jo psichologinio pasirengimo, noro prisitaikyti prie naujos kultūros ar net naujos kalbos mokėjimo. Todėl skiriasi ir pats kultūrinis šokas – jis gali stiprus, beveik apčiuopiamas arba likti visai nepastebėtas.

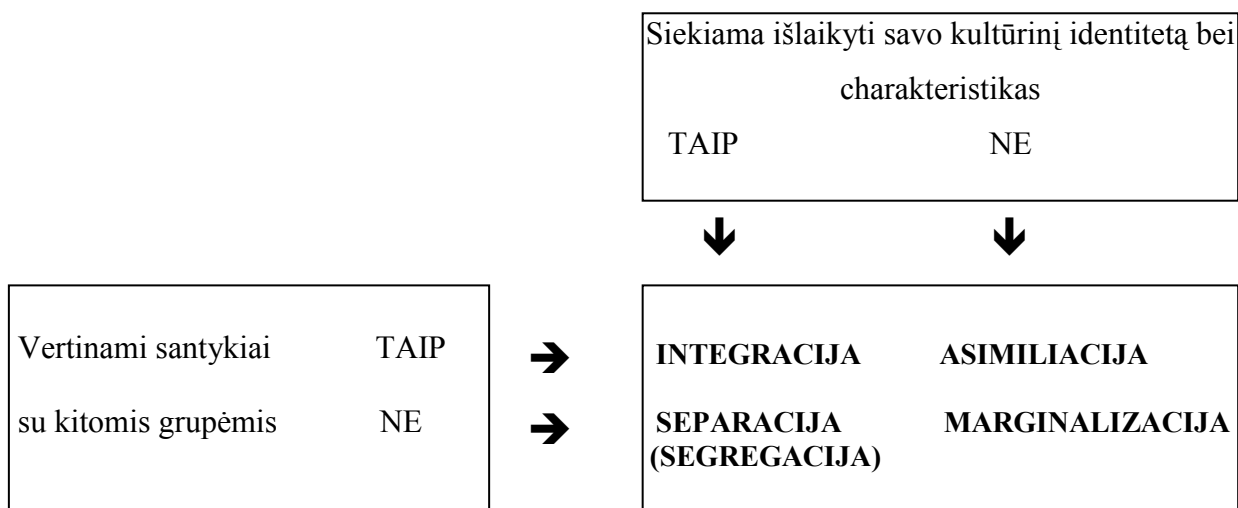
Imigrantai, ilgiau pagyvenę svetimoje šalyje susiduria su kita problema - vadinama akultūracija – tai pokyčiai, atsirandantys susidūrus dviems kultūroms, kai supanašėjama (kitos kultūros elementų perėmimas) su kita kultūra.

Šį procesą J. W. Berry (1997) apibūdina pasitelkus dvi dimensijas:

1. kai siekiama išlaikyti savo kultūrinį identitetą bei charakteristikas;
2. kai vertinami santykiai su kitomis grupėmis.

Šių dimensijų sąveika pateikiama 1 schemoje.

## 1 schema. Akultūracijos dimensijos



*Integracijos* atveju išlaikomos svarbios gimtosios kultūros vertybės bei tampama integruota dominuojančios kultūros dalimi. Iš jos atsirenkami tam tikri priimtini kultūriniai elementai. *Asimiliacijos* metu imigrantai visiškai atsisako savo kultūrinio identiteto ir tampa dominuojančios kultūros dalimi. *Separacija/segregacija* (arba atsiskyrimas/izoliacija) reiškia, kad stengiamasi atsiriboti nuo pagrindinės kultūros, išlaikant gimtąją. Kai kuriems ši forma asocijuojasi su prietarais ir neapykanta tarp grupių. Tuo tarpu *marginalizacija* yra kraštutinis atvejis, kai prarandama ir sava kultūra ir nekontaktuojama su dominuojančia, dar vadinama kultūriniu praradimu.

Young Yun Kim (1997) būtent ir tyrinėja imigrantų adaptacijos naujoje kultūroje efektyvumą, jos priežastis. Anot mokslininkės, imigrantai kitoje šalyje negali išvengti adaptacijos. Jie susiduria su neišvengiama būtinybe pažinti naują kultūrą ir įsilieti į naują visuomenę. Atvykėliai palaipsniui modifikuoja savo įpročius ir vis geriau pažįsta juos supančią aplinką – tiek kultūrinę, tiek socialinę.

### 1.1.2. Kultūrinės adaptacijos tyrinėjimai praktiniu lygmeniu

Frederic E. Jandt (1995) knygoje „Tarpkultūrinė komunikacija“ tyrinėja JAV imigrantų kultūrinę adaptaciją. Imigrantų adaptacijos klausimas buvo ir yra svarbus, nes imigracija į JAV prasidėjo dar iki XIX amžiaus ir tęsiasi iki šių dienų. Imigrantų sąvoką apima ir prievartinį Afrikos vergų pervežimą bei laisvanorišką airių, vokiečių, prancūzų ir kitų atvykimą į JAV. Autorius pateikia statistiką, kad jei 1820 m. į JAV atvyko 152,000 imigrantų, tai 1990 m. – 10,000,000. Todėl kultūrinės adaptacijos klausimas JAV yra labai aktualus.

Išskiriamos dvi kultūrinio šoko simptomų grupės (Jandt, 1995):

- fiziniai kultūrinio šoko simptomai (per didelis dėmesys švarai, baimė būti apgautam, apvogtam ar sužeistam; fizinių kontaktų baimė su naujais žmonėmis, alkoholio ir narkotikų vartojimas, darbo kokybės pablogėjimas);
- psichologiniai kultūrinio šoko simptomai (pakitę miego įpročiai, izoliacijos ir vienatvės jausmas, dezorientacija; nervingumas; pyktis, depresija, sumišimas; liūdesys).

E. Major (2005) tyrinėjo užsienio studentus iš Azijos, kurie studijuoja universitetuose, kuriuose dėstoma anglų kalba. Mokslininkė paruošė interviu su studentais, kurie ką tik atvyko ir su tais, kurie jau kuris laikas studijuoja. Ji išskiria tris studentų iš Azijos kultūrinės adaptacijos stadijas:

- lūkesčiai,
- disharmonija,
- pripratimas.

Autorė daro išvadą, kad potencialūs studentai, ne tik turi gerai apsispręsti ar tikrai nori studijuoti užsienyje, bet ir privalo turėti geras anglų kalbos žinias, bei domėtis kitos šalies kultūra.

S. Moon, D. M. McLeod (2003) savo studijoje „Imigracijos poveikiai ir kultūrinių vertybių akultūracija: lyginamoji studija tarp Korėjos imigrantų JAV ir korėjiečių Korėjoje“ tyrinėja imigracijos ir akultūracijos procesų poveikį imigrantų iš Korėjos kultūrinėms vertybėms ir tų korėjiečių, kurie gyvena Korėjoje. Autoriai teigia, kad JAV yra individuališkesnė šalis nei Korėja, todėl dėl akultūracijos imigrantai iš Korėjos gyvenantys JAV yra daugiau individuališkesni, nei korėjiečiai, kurie gyvena Korėjoje. Socialinė hierarchija tarp korėjiečių, kurie gyvena Korėjoje jaučiama stipresnė, lyginant su tais, kurie gyvena JAV. Korėjos imigrantai gyvenantys JAV yra ambicingesni, nei tie, kurie gyvena Korėjoje. Tuo tarpu korėjiečiai, kurie gyvena Korėjoje yra daugiau ekstravertai, nei tie, kurie gyvena JAV. Tokius skirtumus sąlygoja skirtingos Vakarų ir Rytų kultūrinės vertybės bei akultūracijos procesai.

F. Neto, J. Barros ir P. Schmitz (2005) straipsnyje „Akultūracijos požiūriai ir adaptacija tarp portugalų imigrantų Vokietijoje. Integracija ir separacija“ tyrinėja portugalų imigrantų adaptaciją Vokietijoje. Straipsnio autoriai apklausė 118 portugalų imigrantų, kurių vidutinis buvimo laikas šalyje - 20.4 metai. Iš apklausų paaiškėjo, kad tie portugalai, kurie pasirinko integracijos į Vokietijos visuomenę strategiją labiau pritapo prie vokiškos kultūros ir patyrė mažesnius socialinės adaptacijos sunkumus, nei tie, kurie pasirinko separacijos (atsiskyrimo) strategiją. Tačiau šios abi skirtingos adaptacijos strategijos negalėjo atskleisti psichologinės adaptacijos sunkumų.

K. Valtonen (1994) straipsnyje „Pabėgėlių iš Vietnamo adaptacija Suomijoje“ tyrinėja pabėgėlių iš Vietnamo gyvenimo sąlygas ir jų socialinę adaptaciją Turku mieste. Jos tyrinėjimai paremti 57 suaugusių vietnamiečių interviu. Mokslininkė pažymi, kad pabėgėlių iš Vietnamo

adaptacijai didelę įtaką daro „šeimos vaidmuo“. Tačiau tie vietnamiečiai, kurie turi darbą, lanko mokyklas, turi vietinių draugų greičiau ir lengviau adaptuojasi, nei tie, kurie dėl vienokių ar kitokių priežasčių lieka namie. Anot autorės, remiantis Berry (1988) akulturacijos modeliu, būtų galima teigti, kad vietnamiečiai Turku mieste pasirinko integracijos modelį. Jie išlaiko savo gimtosios kultūros vertybes, kalbą, papročius, bet tuo pačiu siekia tapti naujos (vietinės - suomiškos) visuomenės dalimi.

Kiti kaip E. Major (2005), A. K. Singh (1966), Y.Y. Kim (1988), Furnham ir Bochner (1986, 2003) ir kt. tyrinėjo užsienio studentų adaptaciją svetimoje jiems kultūroje. Šių mokslininkų tyrinėjimai bus analizuojami trečiame šio darbo skyriuje.

## **1.2. Kultūrinės adaptacijos temos tyrinėjimai Lietuvos mastu**

Kultūrinės adaptacijos tema pasauliniu mastu yra aktuali ir atlikta nemažai tyrinėjimų, tačiau Lietuvoje šia tema rašyta nedaug. Labiau šia tema pradėta domėtis atkūrus nepriklausomybę po 1990 m., kai prasidėjo lietuvių emigracija į užsienį ir paaštrėjo etninių grupių (rusų, lenkų, romų, žydų, totorių) sociakultūrinės adaptacijos klausimas Lietuvoje.

### **1.2.1. Lietuvos etninių grupių adaptacija**

Mokslininkai N. Kasatkina ir T. Leončikas savo studijoje „Lietuvos etninių grupių adaptacija: kontekstas ir eiga“ (2003) analizuoja integraciją, asimiliaciją, marginalizaciją ir separatizmą kaip atskirus adaptacijos tipus ir išryškina, kokį turinį jie įgyja individų gyvenime. Į jų parengtą apklausą buvo įtrauktos trys didžiausios etninės grupės – lietuviai (visuomenės etninė dauguma), rusai, lenkai, ir Lietuvos istorinės diasporos – totoriai bei žydai. Tyrime buvo remtasi J. W. Berry akultūracijos koncepcija ir jo metodika. Iš jų parengtos studijos tampa aišku, kad mokslininkus domina sociakultūrinė adaptacija, apimanti ir individo „išorines“ socialines sąlygas, ir individų gebėjimus dalyvauti Lietuvos visuomeniniame gyvenime. Autoriai išskiria sudėtingą integracijos procesą, kai reikia ir pritapti Lietuvos kultūroje ir tuo pačiu norisi išlaikyti savo etninę identitetą. Autoriai teigia, kad asimiliacija yra sudėtingas psichologinis ir socialinis procesas, todėl dažnai asimiliuodamas individas ne tik perima daugumos kalbą ir kultūrinės vertybes, bet ir pakeičia savo vardą ir pavardę. Tuo tarpu, marginalizaciją išgyvena tie individai, kurie neturi stipraus identiteto ir nėra perėmę daugumos kultūrinio ir socialinio gyvenimo realijų. N. Kasatkina ir T. Leončikas pastebi rusų etninės mažumos marginalumo apraiškas Lietuvoje. Separatizmas – tai silpnų kontaktų už savo socialinės aplinkos ribų egzistavimas. Tokios etninės grupės išlaiko savo etninę tapatumą, tačiau tuo pačiu atsiriboja nuo daugumos, kaip Lietuvoje gyvenanti romų etninė mažuma. Dėl tokių atsiribojimų nuo visuomenės daugumos atvejų, didėja romų segregacija ir diskriminacija.

Mokslininkų N. Kasatkinos ir T. Leončiko knygoje „Lietuvos etninių grupių adaptacija: kontekstas ir eiga“ (2003) pristatyti duomenys ir pateikti svarstymai kreipia link išvados, jog etninių grupių narių adaptacija tebeegzistuoja kaip socialinis iššūkis Lietuvos visuomenei.

## 1.2.2. Lietuvių emigrantų adaptacijos užsienyje tyrinėjimai iš psichologinės pusės

Adaptacijos, identiteto krizę pastaraisiais metais išgyvena daugelis lietuvių emigrantų gyvenančių užsienio šalyse. Straipsnyje „Sėkminga adaptacija migracijoje“ psichologė psichoterapeutė Vilma Kuzmienė teigia, kad sėkmingai adaptacijai svetimose šalyse labai daug įtakos daro migranto psichologija. Autorė, kaip ir daugelis mokslininkų, teigia, jog gerai migranto psichologinei savijautai svarbiausia yra socialinis palaikymas. Socialinis palaikymas – tai artimi ir geri santykiai su artimiausia aplinka (šeima, draugais, kolegomis bei kitais žmonėmis), kurie padeda sušvelninti permainų smūgius ir lengviau išgyventi pokyčius. Socialinis palaikymas gali būti: emocinis, instrumentinis, motyvacinis (mokoma kaip elgtis) ir informacinis (aprūpinimas reikalinga informacija). Gerai psichologinei savijautai reikia visų šių socialinio rūšių palaikymo. Vilma Kuzmienė, remdamasi užsienio mokslininkais kaip D. Bajeri, išskiria tokius asmenybės psichologinius fenomenus, nuo kurių priklauso adaptacijos sėkmė ar nesėkmė:

- kognityvinis sudėtingumas,
- kontrolės kryptis,
- įvykių interpretavimo stilius

Kognityviškai sudėtingas žmogus sugeba atskirti niuansus ir „plonybes“, o taip pat neišvengiamus supančio pasaulio prieštaravimus, todėl jam lengviau prisitaikyti svetimose aplinkose. Kontrolės kryptis – skiriama vidinė kontrolė – įsitikinimas, kad tu gali įtakoti situaciją, bei ją kontroliuoti, ir išorinė kontrolė – įsitikinimas, kad įvykiai nulemti likimo, lemties ar kitų žmonių. Asmeninė atsakomybė ir kontrolė padeda įveikti stresą, gerina adaptaciją ir psichologinę savijautą (Kuzmienė, 2008).

Klinikinė psichologė Rima Breidokienė straipsnyje „Emigrantų psichologinė ir sociokultūrinė adaptacija: kas lemia jos sėkmę?“ (2008) teigia, kad adaptacija gali reikšti ne tik prisitaikymą prie naujų gyvenimo sąlygų, bet taip pat bandymus pakeisti aplinką arba pasikeisti kartu su aplinka. Tokiu būdu adaptacija reiškia nebūtinai teigiamą rezultatą, ji gali būti labai įvairi ir varijuoti nuo situacijų, kuriose asmenys labai sėkmingai susitvarko su nauja gyvenimo aplinka, ir tokių situacijų, kuriose emigrantai nesugeba įsiliesti į naują visuomenę ir išgyvena labai rimtus sunkumus. Teigiama, kad adaptacijos sėkmė priklauso tiek nuo individualių (lyties, amžiaus, išsilavinimo, asmenybinių žmogaus ypatumų, jo motyvacijos), tiek nuo grupinių faktorių. Anot autorės maži vaikai sėkmingiau ir greičiau integruojasi prie naujų gyvenimo sąlygų. Lyginant su tėvais, jie greičiau priima naujos kultūros normas ir vertybes. Apibendrinus daugumą tyrimų, anot Rimos Breidokienės, adaptacijos sėkmė ir kokybė labiau priklauso ne nuo lyties, bet nuo pačios migracijos ypatumų ir konkrečios gyvenimo situacijos, o aukštas išsilavinimas yra tas veiksnys, kuris silpnina adaptacijos prie naujos kultūros stresą. Motyvacija ir lūkesčiai įvardijami kaip labai

svarbūs faktoriai, kurie lemia emigrantų, kurie išvyko savo noru adaptacijos sėkmę. Kitas svarbus faktorius-žinios apie naują kultūrą. Emigranto adaptaciją naujoje šalyje labai veikia tai, kad jis moka svetimą kalbą, kiek jis žino apie šalies, į kurią emigravo, kultūrą, istoriją, įstatymus, gyvenimo sąlygas, o socialinis palaikymas iš tautiečių ir vietinių gyventojų pusės padeda sušvelninti neigiamas prisitaikymo pasekmes bei atgauti emocinę pusiausvyrą tarpkultūrinės migracijos metu.

Apibendrinus mokslinę literatūrą kultūrinės adaptacijos klausimu, galima teigti, kad ši tema yra labai aktuali ir labai plati. Šia tema pasauliniu mastu daug ir įvairiais lygmenimis (teoriniu, praktiniu) ir įvairiais aspektais (studentai, turistai, pabėgėliai ir t.t.) analizuojama, tačiau reikalaujanti nuolat atnaujintų žinių bei pagrįstų ir apibendrintų išvadų.



## II. ADAPTACIJA SVETIMOJE KULTŪROJE IR JĄ ĮTAKOJANTYS VEIKSNIAI

Imigrantai, atvykę į svetimą šalį, susiduria su būtinybe pažinti naują kultūrą ir įsilieti į naują visuomenę. Remiantis užsienio mokslininkų darbais Y.Y. Kim (1997, 1990) F. Jandt (1995), I. E. Babiker (1980) Furnham ir Bochner (1986), M. Hammer (1990) ir kt. galima išskirti pagrindinius veiksnius įtakojančius sėkmingą adaptaciją svetimoje kultūroje į vidinius ir išorinius.

### 2.1 Adaptaciją įtakojančios vidiniai veiksniai

Galima būtų išskirti šiuos pagrindinius adaptacijos sėkmę įtakojančius vidinius veiksnius:

- Asmenybės savybės
- Pasiruošimas
- Adaptacinės patirties turėjimas
- Amžius
- Kalbos mokėjimas ir vartojimas

#### 2.1.1. Asmenybė savybės

Asmenybė yra pagrindinis ir visus imigrantus skiriantis bruožas, nes atvykėliai naują kultūrą mato pro savo asmeninės mąstysenos ir psichologijos prizmę. Young Yun Kim (1997) pažymi, kad svarbiausi yra šie trys asmenybės bruožai:

- atvirumas
- jėga/stiprybė
- pozityvumas

M. R. Hammer (1990) apibendrinamas kitų mokslininkų tyrinėjimus, išskyrė šias pagrindines asmenybės kompetencijas, padedančias adaptuotis kitoje kultūroje:

- mokėjimas bendrauti ir dėmesingumo kitam įgūdžiai;
- kultūrinio bendravimo įgūdžiai;
- gebėjimas užmegzti reikšmingus tarpasmeninius ryšius;
- gebėjimas užmegzti draugystę;

- gebėjimas užmegzti ir palaikyti artimus socialinius kontaktus.

Galima teigti, kad imigrantai turintys aukščiau išvardintas savybes, ar bent dalį jų, greičiau ir lengviau įveikia naujos kultūros teikiamus iššūkius ir yra labiau linkę rizikuoti. Jie geriau pasiruošę vystyti komunikacijos įgūdžius, nes nuolat mokosi ir ieško naujų būdų gyventi. Tuo tarpu šių savybių trūkumas silpnina individo adaptacinį potencialą ir veikia kaip subjektyvus adaptacijos barjeras.

### 2.1.2. Pasiruošimas

Individai į naują aplinką patenka nevienodai pasiruošę veikti joje. Ypač svarbūs yra realistiški lūkesčiai, žinios apie priimančią kultūrą, jos kalbos mokėjimas. Šiuos veiksnius galima tobulinti besimokant, keliant kvalifikaciją.

Ne mažiau svarbus veiksnys yra noras vykti į svetimą šalį – tai yra ar vykstama savo noru, ar prieš savo valią, bei kiek ilgai ketinama pasilikti. Ilgam ir savo noru vykstantys asmenys yra labiau linkę adaptuotis nei tie, kurie ketina apsilankyti tik trumpam ar daro tai ne sava valia, dėl karų, gamtos nelaimių (Hammer, 1990).

### 2.1.3. Adaptacinės patirties turėjimas

Dar vienas veiksnys, sąlygojantis pasiruošimą veikti svetimose kultūrose, yra ankstesnė patirtis – ankstesnės kelionės į užsienio šalis (Jandt, 1995; Kim, 1990). Dažnai keliaujantis asmuo nujaučia kas gali nutikti ir iš anksto nusiteikia galimiems nesusipratimams.

### 2.1.4. Amžius

F. E. Jandt (1995) pažymi, kad jaunesnio amžiaus imigrantai, lengviau adaptuojasi svetimose šalyse. Lyginant su tėvais, jie greičiau priima naujos kultūros normas ir vertybes. Tokį teiginį patvirtina ir klinikinė psichologė Rima Breidokienė straipsnyje „Emigrantų psichologinė ir sociokultūrinė adaptacija: kas lemia jos sėkmę?“ (2008) teigia, kad sunkiausia yra pagyvenusiems žmonėms, kai kuriems iš jų emigracija tampa nepakeliamu išgyvenimu. Pagyvenę emigrantai dažnai nėra pajėgūs adaptuotis prie naujos kultūrinės aplinkos ir neturi vidinės motyvacijos įsisavinti svetimą kultūrą ir kalbą. Migracijos situacijoje pagyvenę žmogus gali mažiau pasitikėti savimi, savo asmenybės verte, prarasti gyvenimo prasmę ir įtaką jaunesnėms kartoms. Tačiau toli gražu ne visi pagyvenę emigrantai nesugeba prisitaikyti naujoje socialinėje ir kultūrinėje terpėje.

Tyrimai rodo, kad pagyvenę emigrantai, kurie turi aukštą išsilavinimą, labai įvairius interesus, persikėlę gyventi į naują šalį, ir toliau užsiima savo mėgstama veikla, domisi tuo, kas vyksta aplinkui ir yra labai pozityviai nusiteikę.

#### 2.1.5. Kalbos mokėjimas ir vartojimas

Adaptacijos sėkmė priklauso nuo priimančios šalies kalbos mokėjimo lygio. Anot užsienio mokslininkų Yeh and Inose (2003), tyrinėjusių užsienio studentų adaptaciją JAV, studentai, kurie į JAV atvyko ne visiškai laisvai kalbėdami anglų kalba, patyrė didesnių adaptacijos problemų nei tie, kurie atvyko su labai geromis anglų kalbos žiniomis. Kalbos ir kultūros žinias galima sustiprinti bendraujant su naujosios kultūros atstovais dar prieš atvykstant į tą šalį (t.y. susiradus draugų toje šalyje ir su jais susirašinėjant bei kitaip bendraujant). Šio veiksnio svarbą išskiria savo darbuose ir Dale O'Neil ir Cedric Cullingford (2005), Young Y. Kim (1997), E. Major (2005).

Reikia pažymėti, kad priimančios šalies kalbos mokėjimas leidžia greičiau suprasti vietinę kultūrą, susirasti draugų vietinių žmonių tarpe, susirasti darbą.

## 2.2. Adaptaciją įtakojantys išoriniai veiksniai

Emigrantų sociokultūrinė ir psichologinė adaptacija svetimose šalyse priklauso ne tik nuo vidinių, bet ir nuo išorinių veiksnių.

Galima išskirti pagrindinius išorinius veiksnius įtakojančius sėkmingą adaptaciją svetimose kultūrose:

- Tikslas;
- Socialinis palaikymas;
- Priimančios kultūros socialinės charakteristikos;
- „Mano“ etninės grupės charakteristikos;
- Kultūrinė distancija.

### 2.2.1. Tikslas

Tikslas yra labai svarbus faktorius, kuris lemia, ypač imigrantų, kurie atvyko savo noru, adaptacijos sėkmę. Jei išvykstama trumpam, studijuoti ar padirbėti, paprastai nesistengiama

integuotis, todėl daugiau liekama imigrantų bendruomenės rėmuose. Tačiau tie, kurie atvyksta ilgesniam laikui į svetimą šalį, negali išvengti adaptacijos.

Siekiant atskleisti Lietuvos piliečių integraciją Airijoje, 2006 m. gegužės mėn. Nacionalinės plėtros institutas atliko Lietuvos piliečių integruotumo lygio Airijos visuomenėje, reemigracinių nuostatų bei grįžimo į Lietuvą sąlygojančių veiksnių tyrimą. Tyrime dalyvavo 76 Lietuvos piliečiai, gyvenantys ir dirbantys Airijoje. Į klausimą, ar lengvai adaptavosi Airijoje, didžioji respondentų dalis nurodė, kad adaptacijos procesas buvo lengvas arba gana lengvas. Prie pasikeitusių aplinkybių sunkiai adaptavosi labai maža dalis respondentų (apie 10 proc.). Lengviau adaptavosi tie respondentai, kurie dabartines gyvenimo sąlygas vertina kaip geresnes nei turėtas Lietuvoje (Nacionalinės plėtros instituto socialinės sanglaudos grupė, 2006). Galima daryti išvadą, kad motyvuotas tikslas, šiuo atveju- pagerinti savo gyvenimo sąlygas, labai svarbus sėkmingai adaptacijai svetimose šalyje.

### **2.2.2. Socialinis palaikymas**

Socialinis palaikymas yra svarbus veiksnys sėkmingai adaptacijai svetimose šalyje. Socialinis palaikymas - tai artimi ir geri santykiai su artimiausia aplinka (šeima, draugais, kolegomis bei kitais žmonėmis), kurie padeda sušvelninti permainų smūgius ir lengviau išgyventi adaptacinius pokyčius. Atlikti tyrimai parodė, kad migrantai, kurie užmezga artimus ir šiltus santykius su nauja aplinka, greičiau ir sėkmingiau adaptuojasi naujoje šalyje.(...) Anot klinikinės psichologės R. Breidokienės, „socialinės paramos stoka didina migranto fizinių ir psichologinių sunkumų bei sutrikimų tikimybę. <...> Sėkmingiau prisitaiko tie imigrantai, kurie aktyviai bendrauja su vietiniai gyventojais.“ ( Breidokienė, 2008).

### **2.2.3. Priimančios kultūros socialinės charakteristikos**

Aplinkos vaidmuo taip pat yra svarbus veiksnys imigrantų adaptacijai svetimose šalyje. Visuomenės bei bendruomenės teikia atvykėliams skirtingas aplinkas, kuriuos Young Yun Kim (1997, p. 410) apibūdina šiais parametrais:

- vietinės aplinkos imlumas;
- vietinės aplinkos spaudimas;
- etninių grupių stiprumas.

Vietinės aplinkos imlumas apibūdinamas laipsniu, iki kurio aplinka yra atvira ar priima atvykėlius į savo socialinį gyvenimą bei teikia jiems paramą. Tam tikra aplinka gali būti

labai svetinga vienu atvykėlių atžvilgiu ir nepriimti kitų. Tokią atranką Young Yun Kim (1997, p.409) aiškina šiomis priežastimis :

- santykiai – draugiški ar įtempti – tarp šalies, kurioje esama ir gimtosios;
- kultūrinių ir ideologinių skirtumų bei nesuderinamumų tarp abiejų kultūrų laipsnis;
- suvokiamas ar tikras užsieniečio gimtosios šalies ir kultūros statusas arba galia;
- suvokiama ar tikra ekonominė, socialinė ir politinė atvykėlio etninės grupės grėsmė vietinei visuomenei;
- rasinės/etninės nuostatos, vyraujančios visuomenėje tam tikrų grupių atžvilgiu.

Young Yun Kim (1997, p.410) pažymi, kad visuomenės tarpusavyje skiriasi ir aplinkos “spaudimo” laipsniu – tai yra, kiek vietiniai sąmoningai ar nesąmoningai verčia (spaudžia) atvykėlius pakeisti jiems įprastas elgesio normas ir priimti naujojoje kultūroje įprastus būdus. Ir atvirkščiai, visuomenės skiriasi laipsniu, iki kurio vietiniai gyventojai gali ar nori leisti, toleruoti ar vertinti atvykėliams įprastą kultūrinį gyvenimą bei nukrypti nuo vietos normų.

Toks aplinkos spaudimas nevienodai taikomas visiems užsieniečiams. Į ją jautriau reaguoja tie žmonės, kurių gyvenimas tiesiogiai priklauso nuo vietinių gyventojų požiūrio.

Kitas veiksnys, lemiantis „spaudimo“ laipsnį, yra aplinkos etnis homogeniškumas (vyrauja viena etninė grupė) ar heterogeniškumas (vyrauja kelios etninės grupės). Heterogeniškos bei demokratiškos visuomenės (pvz., JAV, Australija, Kanada) palankiau žiūri į atvykėlius bei vietines etnines mažumas. Tuo tarpu didesnė dominuojančios kalbos bei kultūros įtaka pastebima tradicijomis grįstose visuomenėse su autoritarinėmis politinėmis sistemos (pvz., Kinija, Iranas, Saudo Arabija). Tokiose monolitiškose visuomenėse užsienio lankytojai ar imigrantai susiduria su didesniu spaudimu prisitaikyti prie vietinių papročių (Kim, 410).

#### **2.2.4. „Mano“ etninės grupės charakteristikos**

Etninių grupių stiprumas – dar viena aplinkos sąlyga, veikianti individų adaptaciją svetimose šalyje. Skirtingų etninių grupių svarba vietinėje kultūroje skiriasi. Vietinių grupių atstovai gali daugiau ar mažiau dalyvauti to regiono ekonominiame, socialiniame ar politiniame gyvenime. Etninių grupių poveikio laipsnis naujai atvykusių imigrantų adaptacijai priklauso nuo jų įtakos stiprumo. Anot Rosenthal ir Hrynevich (1985, pgl. Y.Y.Kim, 1997) graikų bendruomenė Australijoje yra didelė ir stipri, todėl neskatina savo narių prisitaikyti prie dominuojančios kultūros. Tokiu būdu graikai yra labiau linkę išlaikyti savo tautinį identitetą bei kultūrinį paveldą nei silpnesnę savo bendruomenės paramą jaučiantys italai.

Reikia pažymėti, kad stipresnės etninės grupės suformuoja stipresnę subkultūrą ir daugiau padeda savo nariams. Tai palengvina kultūrinę adaptaciją bent jau pradiniuose šio proceso etapuose. Tačiau vėliau stipri etninė bendruomenė gali pradėti mažinti, subtiliai ar net darydama tam tikrą spaudimą, imigrantų adaptacinį potencialą, kad jie toliau liktų bendruomenės rėmuose. Anot V. Čiubrinsko (2005), tyrinėjusio lietuvių imigrantų identitetą JAV, „postsovietiniai imigrantai linkę užsidaryti savo sukurtuose specifiniuose tinkluose, „savų“ grupėse, aiškiai matyti, kad čia vyksta etninės inkultūracijos į vietinę lietuviakalbę bažnyčią procesas. Vis dėlto abejoju, ar lietuvių bažnyčia (t.y. Amerikos lietuvių parapijos įkurta katalikų bažnyčia) geba įgyti tokios lemiamos svarbos naujai atvykusiems asmenims etnizuoti, kaip kad būdavo su ankstesnėmis kartomis“.

### **2.2.5. Kultūrinė distancija**

Kultūrinė distancija – tai yra skirtumai ir panašumai tarp skirtingų kultūrų. Tai gali būti šalies, jos kalbos, religijos, šeimos struktūros, išsilavinimo lygio, materialinių sąlygų, klimato, valgio, drabužių ir kiti skirtumai. F. Jandt (1995) pažymi, kad JAV imigrantas iš Kanados greičiau adaptuosis nei imigrantas iš Vietnamo. Kiti užsienio tyrinėtojai kaip I.E. Babiker (1980), Ward, Furnham ir Bochner (2003), D. Mumford (2000) taip pat išskiria kultūrinės distancijos svarbą adaptuojantis svetimose kultūrose.

Reikia pažymėti, kad subjektyvus skirtumų ir panašumų suvokimas kartais gali skirtis nuo realybės, nes jei žmogus žavisi ar domisi kokios nors šalies kultūra, jos istorija ar yra įvaldęs jos kalbą, jam ta šalis gali atrodyti labiau panaši į jo gimtąją šalį, nei yra iš tikrųjų. Kultūrinės distancijos suvokimą taip pat veikia tikslo turėjimas, pasiruošimas veikti naujoje aplinkoje, individo asmeninės savybės.

Reikia pripažinti, kad imigrantai naujoje vietoje negali išvengti adaptacijos. Jie susiduria su neišvengiama būtinybe pažinti naują kultūrą ir įsiliesti į naują visuomenę. Tačiau adaptacija nebūtinai reiškia teigiamą rezultatą, ji gali būti labai įvairi ir varijuoti nuo situacijų, kuriose asmenys sėkmingai susitvarko su naujomis gyvenimo sąlygomis ir aplinka, iki tokių situacijų, kuriose asmenys ne taip sėkmingai arba visiškai nesugeba įsiliesti į naują visuomenę, todėl išgyvena didelius sunkumus.

Galima teigti, kultūrinės adaptacijos sėkmė ir kokybė priklauso nuo daugybės veiksnių: vidinių (asmenybės savybių, pasiruošimo, amžiaus, komunikacijos efektyvumo, priimančios kultūros kalbos mokėjimo ir vartojimo) ir išorinių (tikslo, socialinio palaikymo, aplinkos vaidmens, kultūrinės distancijos). Šių veiksnių svarba ir įtaka imigrantui priklauso nuo konkrečios gyvenimo situacijos, šalies bei nuo pačios migracijos ypatumų.

### III. KULTŪRINĖ ADAPTACIJA MOKYMO ĮSTAIGOSE

Užsienio studentų, atvykusių studijuoti į kitų šalių universitetus, kultūrinę adaptaciją naujoje kultūroje įtakoja ne tik vidiniai ir išoriniai veiksniai, aprašyti ankstesniame skyriuje, bet ir dažnai iškyla sunkumai, būdingi tik studijuojantiems užsienio studentams, kurie įtakoja jų akademinį pažangumą pačiose mokymo įstaigose.

#### 3.1. Užsienio studentų adaptacijos mokymo įstaigose ypatumai

W. Tseng ir B. Newton (2002) išskyrė keturias pagrindines adaptacijos problemas, su kuriomis susiduria užsienio studentai studijuodami JAV mokymo įstaigose: bendrosios gyvenimo (skirtingo maisto, sveikatos sistemos, klimato, finansinės, transporto), akademinės (skirtinga švietimo sistema, menkos vietinės kalbos žinios), sociokultūrinės (kultūrinis šokas, diskriminacija, naujos socialinės kultūrinės normos/tvarka/rolės), asmeninės (tėvynės ilgesys, vienišumas, depresija, izoliacija, savo statuso ir identiteto ieškojimas).

A. K. Singh (1966) išskyrė pagrindines problemas, su kuriomis susiduria studentai iš Indijos atvykę studijuoti į Didžiąją Britaniją:

- emocinės – vienišumas, namų ilgesys, mitybos sutrikimai, pergyvenimas dėl rūpesčių namuose;
- akademinės – nepakankamas anglų kalbos mokėjimas, aukštesnis studijų lygis, nesusipratimai tarp dėstytojų ir studentų;
- prisiderinimas – tai priklauso nuo socialinės klasės (aukštesnio socialinio lygmens studentai adaptuojasi lengviau negu vidutinio), universiteto lygio (lengviau studijuoti provincijos universitetuose), studijų trukmės, amžiaus ir asmeninių savybių.

D. K. Cigularova (2005) tyrinėjo psichosocialinę užsienio studentų adaptaciją, studijuojančių JAV universitetuose. Mokslininkė išskiria eilę veiksnių, kurie įtakoja sėkmingą studentų adaptaciją: kultūrinės distancijos įveikimo, priimančios kultūros kalbos mokėjimo, asmenybės savybių bei socialinio palaikymo svarbą.

I. E. Babiker su kolegomis ištyrė kultūrinės distancijos ryšį su kreipimosi į medikus dažnumu bei sėkmingumu laikant egzaminus Edinburgo universitete (1980). Kultūrinės distancijos indeksui įvertinti jie sukūrė metodiką, fiksuojančią kultūrinius skirtumus: klimatas, drabužiai, religija, tradicijos, kalba, nacionalinė virtuvė, šeimos struktūra, išsilavinimas ir kt. Anot tyrėjų,

vienatvės, susvetimėjimo, streso lygis priklauso nuo kultūrinės distancijos dydžio tarp studento prigimtinės kultūros ir priimančiosios kultūros. Su tuo sutinka ir kiti mokslininkai kaip C. Ward, (2001); G. Thomson, D. Rosenthal, J. Russell (2006) kuo didesni kultūriniai skirtumai tarp priimančios šalies kultūros ir kilmės šalies kultūros tuo daugiau sunkumų patiria užsienio studentai. Ir atvirkščiai, kuo mažesni skirtumai tuo lengviau ir greičiau užsienio studentai adaptuojasi universitete.

G. Thomson, D. Rosenthal, J. Russell (2006) atliko tyrimą su studentais iš Azijos, kurie studijuoja Melburno universitete (Australija), ir paaiškėjo, kad apie pusę studentų iš Azijos studijuojančių šiame universitete „išgyvena“ kultūrinį stresą ir jaučiasi nepriklausą šiam universitetui. Toks patiriamas kultūrinis stresas neigiamai veikia užsienio studentų adaptaciją universitete.

Oishi ir Diener (pagal Zhang ir Bruton, 2007) pažymi, kad europiečiai studentai siekia tikslų asmeninei gerovei ir pasitenkinimui, kai tuo tarpu studentai iš Azijos, siekdami tikslų siekia suteikti kitiems džiaugsmo bei pateisinti kitų lūkesčius, todėl studentams iš Azijos sunkiau įveikti skirtingas socialines normas, bei vertybes.

Kalbos mokėjimas yra vienas svarbiausių veiksnių lemiančių sėkmingą užsienio studento adaptaciją svetimose šalyje. Anot užsienio mokslininkų Yeh and Inose (2003), tyrinėjusių užsienio studentų adaptaciją JAV, studentai, kurie į JAV atvyko, ne visiškai laisvai kalbėdami anglų kalba patyrė didesnių adaptacijos problemų nei tie, kurie atvyko su labai geromis anglų kalbos žiniomis.

Kalbos ir kultūros žinias galima sustiprinti bendraujant su naujosios kultūros atstovais dar prieš atvykstant į tą šalį (t.y. susiradus draugų toje šalyje ir su jais susirašinėjant bei kitaip bendraujant).

Priimančios kultūros kalbos mokėjimo svarbą kaip vieną svarbiausių veiksnių lemiančių sėkmingą užsienio studento adaptaciją svetimose šalyje išskiria ir Dale O'Neil ir Cedric Cullingford (2005); E. Major (2005).

Anot Ian Hill (2006), tyrinėjusio studentų ir mokyklų tipus bei jų įtaką tarpkultūriniam bendravimui, užsienio studentų adaptacija mokymo įstaigose priklauso nuo pačios mokyklos, programų, kurias ji siūlo, bei šalies, kurioje ji yra. Išankstinės istorinės, socialinės, politinės, ekonominės, religinės žinios, kurios formuoja kultūrą, padeda greičiau adaptuotis užsienio studentui svetimose kultūroje. Adaptacija taip pat priklauso nuo pačio užsienio studento asmeninių savybių (atvirumo naujovėms, lankstumo, optimizmo, stiprybės), bei požiūrio į esamus ir būsimus pasikeitimus.

Reikia pažymėti, kad vieni užsienio studentai naujoje aplinkoje adaptuojasi greičiau, tačiau kai kuriems studijos ir buvimas svetimose šalyje virsta rimta problema. Tie studentai, kurie pasiruošę naujovėms ar sugeba nugalėti save, patiria naujų savęs, savo ir kitų kultūrų pažinimo



pojūčių, tampa tolerantiškesni ir atviresni, todėl ateityje sugeba geriau realizuoti save. Anot Dale O'Neil ir Cedric Cullingford (2005), nors studijuoti užsienyje nėra lengva: su sunkumais susiduriama ne tik akademiniam, bet ir dvasiniam lygmenyje, tačiau tai puiki proga išbandyti save. Naujiems pokyčiams reikia būti pasiruošus: patartina prieš vykstant studijuoti susipažinti su šalies kultūra, universitetu ir studijų reikalavimais.

Socialiniai kontaktai su vietiniais žmonėmis ir ankstesnės buvimo užsienyje patirties turėjimas yra svarbiausi faktoriai įtakojantys užsienio studentų adaptaciją svetimose šalyje (Kleinberg ir Hull, pgl. y. Y. Kim, 1979).

### 3.2. Švietimo sistemų ir pedagogų darbo skirtumai

Užsienio studentai, atvykę studijuoti į kitos šalies universitetą, susiduria ir su skirtinga mokymo sistema. Tiriant kultūrų, skirtingų švietimų sistemų skirtumus, galima pritaikyti garsų G. Hofstede (1991) atliktą tyrimą, kur jis išskyrė penkias kultūrų dimensijas:

- Galios atstumas (atstumas tarp žmonių, esančių skirtinguose hierarchijos lygiuose);
- Netikrumo vengimas (būtinybė išvengti netikrumo ateityje);
- Individualizmas prieš kolektyvizmą (ryšys tarp individo ir kitų žmonių);
- Vyriškumas prieš moteriškumą (vertybių ir vaidmenų pasiskirstymas visuomenėje);
- Trumpalaikiškumas prieš ilgalaikiškumą (visuotinai priimtas istorinis ar trumpalaikis požiūris prieš pragmatišką į ateitį orientuotą perspektyvą).

Reikia pažymėti, kad iš visų šių penkių dimensijų individualizmo – kolektyvizmo bei galios atstumo dimensijos geriausiai ir tiksliausiai atspindi užsienio studentų požiūrį ir elgesį studijų metu.

**Galios atstumas.** Ši dimensija parodo požiūrį į nelygybę bei priklausomybę, kultūros adaptavimąsi prie jos narių skirtumų. Kultūrose su žemu galios atstumu, hierarchija laikoma patogiu susitarimu. Čia vadovai paprastai priima sprendimus pasitarę su pavaldiniais, kurie, savo ruožtu, nemėgsta griežtos kontrolės. Didelio galios atstumo kultūrose darbuotojai daro tai, ko nori vadovai, nekvestionuodami jų sprendimų.

**Individualizmas prieš kolektyvizmą** nurodo santykį tarp žmogaus ir grupės, kuriai jis priklauso. Individualistinės kultūros žmonės vertina asmeninius pasiekimus ir tikisi, kad žmonės labiausiai koncentruojasi į savo poreikių patenkinimą. Čia labiau vertinami individualūs sprendimai, o konkurencija ir varžybos tarp individų – natūralus dalykas. Tuo tarpu kolektyvistas visuomet

geriau dirba grupėje, kurios interesus jis kelia aukščiau savųjų. Lojalumas, pritarimas bendrai priimtiems sprendimams ir ne per didelis išsiskyrimas iš kitų čia laikoma vertybėmis.

Wan G. F. (1999) tyrinėjo studentų iš Kinijos adaptaciją JAV mokymo įstaigose ir priėjo išvados, kad kinams sunku pasiekti gerų mokymosi rezultatų dėl skirtingų mokymo stilių. Autorius teigia, kad neformalus dėstymo stilius bei nevisiškai geros anglų kalbos žinios įtakoja akademinis kinų studentų pasiekimus. Kinijoje dėstytojai ir mokytojai yra labai gerbiami žmonės ir todėl savo šalyje paskaitų metu kinai įpratę būti tik tyliais klausytojais, kai tuo tarpu JAV mokymo įstaigų dėstymo stilius yra interaktyvus ir neformalus.

Pagal Hofstede teoriją JAV priklauso individualistinei kultūrai, kur įprasta, kad žmonės laisvai reiškia savo nuomonę ir veikia pagal savo ir darbdavio interesus. Studentai iš individualistinių šalių aktyviau dalyvauja užsiėmimų metu: uždavinėdami klausimus, diskutuodami. Tuo tarpu Kinija priklauso kolektyvistinei kultūrai (veikia pagal grupės interesus) su dideliu galios atstumu ir gerbia tam tikrą statusą užimančius (šiuo atveju dėstytojus) žmones. Studentai iš kolektyvistinių šalių, atvirkščiai, nėra tokie aktyvūs diskusijose. Jie labiau linkę parodyti pagarbą dėstytojui ir išlaikyti tam tikrą atstumą.

Nippoda Y. (2002) analizavo japonų studentų adaptacinę patirtį ir jų akulturaciją Didžiojoje Britanijoje. Anot jo, studentai iš Japonijos be anglų kalbos problemų susiduria su skirtinga komunikacija paskaitų metu. Japonijoje, panašiai kaip Kinijoje, įprasta, kad studentai tik klauso, ką kalba mokytojas, dėstytojas. Studentai nėra įpratę aktyviai reikšti savo nuomonės, nes tylėjimas Japonijoje suprantamas kaip didžiulė pagarba (didelis galios atstumas). Todėl studentams iš Japonijos sunku perprasti Didžiosios Britanijos akademinę komunikaciją užsiėmimo metu tiek vertinimo sistemą. Autorė taip pat pažymi, kad japonai patiria sunkumų ir todėl, kad jie nėra įpratę klausyti ar tuo labiau prašyti. Japonijoje įprasta, kad tenkinami visi mokinio norai, jam net neprašant, todėl atvykę į Didžiąją Britaniją jie tikisi tokio pat supratimo ir paslaugų. Dar daugiau- dažnai studijuoti studentai iš Japonijos (ar kitų Azijos šalių) į Didžiąją Britaniją atvyksta ne tik savo noru, bet dažnai ir pateisindami kitų žmonių (tėvų, giminaičių, darbdavio) lūkesčius, todėl geri akademiniai rezultatai jiems labai svarbūs. Nepasisekus, dažnai tokius studentus apima depresija, ar iškyla kitokių sveikatos problemų.

Reikia pažymėti, kad Kinijos ir Didžiosios Britanijos studentai turi skirtingą supratimą apie savo pareigas. Studentams kinams dėstytojas yra autoritetas. Didžiosios Britanijos studentams dėstytojas yra vertintojas ir draugiškas kritikas. Jei Didžiosios Britanijos dėstytojai tikisi iš savo studentų savarankiškumo, išvystyti kritinį mąstymą, tai Kinijoje dėstytojams svarbu studentams pateikti akademinę medžiagą, o studentų užduodami klausimai suprantami kaip nepagarba. (Furnham ir Bochner, 2003)

Galima teigti, kultūrų ir švietimo sistemų skirtumai įtakoja užsienio studentų akademinį pasiekimą bei jų adaptaciją mokymo įstaigose.

### 3.3. Tarpkultūrinio bendradarbiavimo tarnybų vaidmuo

Daugelis šalių, kuriose studijuoja daug užsienio studentų (JAV, Australija Didžioji Britanija ir Naujoji Zelandija) turi tarpkultūrinio bendradarbiavimo tarnybas, kurių tikslas užtikrinti kuo lengvesnę ir greitesnę imigrantų ir jų šeimų integraciją į šalies gyvenimą. Taip pat dirbama ir su užsienio studentais. (Hill, 2006).

Kai kurios šalys, pavyzdžiui Naujoji Zelandija, net valstybiniu lygmeniu rūpinasi tarptautiniais studentais. 2001 m. šios šalies vyriausybė paruošė rekomendacijas institucijoms apie reikiamos pagalbos tarptautiniams studentams teikimą bei pagalbos tarnybų įsteigimą. Naujosios Zelandijos kokybės valdyba taip pat patobulino studentų mokesčių už mokslą politiką siekiant labiau padėti tarptautiniams studentams (Zhang ir Bruton, 2007).

Daugelis užsienio universitetų ir kitų mokymo įstaigų, organizuoja atitinkamas tarnybas ir grupes, kurių pagrindinis tikslas padėti atvykstantiems studentams prisitaikyti prie naujos aplinkos. „peer – pairing“ (Australija) ar „buddy“ sistemos JAV yra vienos labiausiai išvystytų sistemų padedančių užsienio studentams adaptuotis atvykus studijuoti į universitetą. Užsienio studentai yra pasitinkami vos atvykus į JAV, jie supažindinami su universitetu, pačiu miestu, o iškilus problemai jie visada gali kreiptis pagalbos. Anot Abe, Talbot ir Geelhoed (1998) užsienio studentai, kurie dalyvavo peer - pairing programose, buvo geriau socialiai adaptavęsi nei tie, kurie nedalyvavo šioje programoje. Westwood ir Barker (1990) tyrinėjo santykį tarp užsienio studentų, studijuojančių Australijoje ir Kanadoje, akademinį pasiekimą, iškritimo ir jų socialinio prisitaikymo. Tie užsienio studentai, kurie pasirinko dalyvauti peer – pairing programose turėjo aukštesnius akademinis vidurkius per visus tris studijų universitete metus, nei tie kurie nedalyvavo šioje programoje.

Reikia pažymėti, kad šios ir panašios tarnybos net savo interneto puslapiuose pateikia nemažai patarimų, kurie turėtų padėti išvengti ar sumažinti kultūrinį šoką ir padėti sėkmingiau adaptuotis naujoje aplinkoje.

Dažniausiai galima rasti tokius patarimus<sup>1</sup>:

- Kuo daugiau bendrauk su vietiniais gyventojais ir susirask tarp jų draugų. Šie žmonės gyvena pagal jiems priimtinas normas, o tai puiki proga sužinoti daugiau apie jų kultūrą;

---

<sup>1</sup> Patarimai surinkti iš internetinių tinklapių: The University of Sydney. International Student Support Unit. [www.usyd.edu.au/studserv/issu/](http://www.usyd.edu.au/studserv/issu/) [žiūrėta 2009 m. gegužės 23 d.]; University of St. Thomas. Office of International Student Services. <http://www.stthomas.edu/oiss/services/counseling/default.html> [žiūrėta 2009 m. gegužės 23 d.]

- Lankstumas, kantrumas, atvirumas įspūdžiams bei pozityvumas leidžia nepasiduoti net pačiose sudėtingiausiose situacijose ir džiaugtis supančia įvairove;
- Visada prisimink, kad tarptautinių studentų skyrius yra pasiruošęs tau padėti;
- Nebijok daryti klaidas kalbėdamas anglų kalba ir t.t.

Užsienio universitetų internetiniuose tinklapiuose galima rasti patarimų ir tiems užsienio studentams, kurie pabaigė studijas, grįžo namo ir „išgyvena“ atvirkštinį kultūrinį šoką<sup>2</sup>

- Pasikalbėk su žmonėmis, kurie tave supranta;
- Pasidalyk savo patirtimi su kitais;
- Prisimink, kad turi humoro jausmą;
- Išbandyk naujus dalykus: sportą, gyvenamąją vietą ir t.t.

Reikia pripažinti, kad užsienio studentai naujoje šalyje negali išvengti adaptacijos. Studijuodami jie susiduria su neišvengiama būtinybe bendrauti su dėstytojais, kurso kolegomis, pažinti naują kultūrą.

Galima teigti, kad švietimo sistemos skirtumai, nepažįstamos socialinės normos ir vertybės įtakoja užsienio studentų mokymąsi. Tie užsienio studentai, kurie pasiruošę naujovėms, yra turėję adaptacinės patirties užsienyje ar sugeba nugalėti save, patiria naujų savęs, savo ir kitų kultūrų pažinimo pojūčių, tampa tolerantiškesni ir atviresni, todėl ateityje sugeba geriau realizuoti save tiek akademiniam, tiek socialiniam - kultūriniam šalies gyvenime.

---

<sup>2</sup> Patarimai surinkti iš internetinių tinklapių: The University of Sydney. International Student Support Unit [www.usyd.edu.au/studserv/issu/](http://www.usyd.edu.au/studserv/issu/) [žiūrėta 2009 m. gegužės 23 d.]; University of St. Thomas. Office of International Student Services <http://www.stthomas.edu/ois/services/counseling/default.html> [žiūrėta 2009 m. gegužės 23 d.]

## IV. KULTŪRINĖS UŽSIENIO STUDENTŲ ADAPTACIJOS VILNIAUS UNIVERSITETE TYRIMAS

### 4.1. Tyrimo metodika

Kultūrinės užsienio studentų adaptacijos Vilniaus universitete tyrimui visų pirma buvo atliktas žvalgomasis tyrimas, kuriuo metu naudojant giluminio interviu metodą buvo apklausti 5 užsienio studentai. Juo buvo siekiama:

- Suprasti pagrindines užsienio studentų problemas, kurios jiems iškyla studijuojant Vilniaus universitete ir gyvenant Vilniuje;
- Patikrinti apklausos, parengtos antrajam tyrimui, suprantamumą ir tinkamumą;
- Gauti papildomų įžvalgų, kurios būtų galima naudoti antrojo tyrimo rezultatams paaiškinti. Antrojo tyrimo metodu buvo pasirinkta kiekybinė apklausa.

#### **Pagrindiniai tyrimo uždaviniai:**

1. Nustatyti pagrindinius sunkumus su kuriais susiduria užsienio studentai jų studijų Vilniaus universitete ir gyvenimo Vilniuje metu.
2. Nustatyti, kokie iš šių sunkumų, su kuriais susiduria užsienio studentai jų studijų Vilniaus universitete ir gyvenimo Vilniuje metu, išsprendė, o kurie ne, bei kas padėjo juos išspręsti.
3. Nustatyti ir išanalizuoti kultūrinės adaptacijos priklausomybę nuo kultūrinės distancijos dydžio tarp užsienio studentų prigimtinės ir priimančios Lietuvos kultūros.
4. Nustatyti ir išanalizuoti kultūrinės adaptacijos priklausomybę nuo užsienio studento studijų Vilniaus universitete laiko.
5. Nustatyti ir išanalizuoti, kaip užsienio studentų susipažinimas su Vilniaus universitetu prieš jiems atvykstant į Lietuvą įtakoja jų tolesnę kultūrinę adaptaciją Vilniaus universitete ir Vilniuje.

Kiekybinei apklausai buvo naudojamas paruoštas klausimynas anglų ir lietuvių kalbomis (žr. 1 priedas). Klausimyną sudarė 6 uždari ir 2 atviri klausimai. Užsienio studentų adaptacijai išmatuoti buvo suformuota adaptacijos skalė. Sukurta skalė leidžia adaptaciją traktuoti ne kaip nominalų, bet kaip rangų lygio kintamąjį. Adaptacijos matavimas rangų skalėje suteikia galimybę

išskirti įvairius adaptacijos stiprumus – nuo visiškai neadaptyvių iki stipriai adaptyvių. Adaptacijos skalę sudaro atskiri klausimai, kurie matuoja skirtingas adaptacijos dimensijas:

- 1) Užsienio studentų kultūrinę adaptaciją Vilniaus universitete;
- 2) Užsienio studentų kultūrinę adaptaciją Vilniuje.

Adaptacija matuojama pagal 5 ir 8 klausimus. Bendras adaptacijos balas skaičiuojamas išvedant vidurkį iš respondentų įvertintų teiginių, kuriuos respondentai galėjo įvertinti 4 balų skalėje (visiškai nesutinku, nesutinku, sutinku arba visiškai sutinku).

Adaptacijos balas gali svyruoti nuo 1,00 iki 4,00. Kuo reikšmė arčiau 1, tuo respondentas yra mažiau adaptyvus, kuo reikšmė arčiau 4, tuo respondentas yra labiau adaptyvus.

Empirinio tyrimo analizėje buvo naudojama ranginė adaptacijos skalė. Rangai varijuoja nuo 1 iki 4, kur 1 reiškia, kad asmuo yra visiškai neadaptyvus, o 4 – stipriai adaptyvus. Tokie rangai išskirti pagal skirtingų adaptacijos indeksų vidurkinį balą:

1. Nuo 1,00 iki 2,00 balų – silpnai adaptyvus arba neadaptyvus;
2. Nuo 2,01 iki 3,00 balų – vidutiniškai adaptyvus;
3. Nuo 3,01 iki 4,00 balų – stipriai adaptyvus.

Skaičiuojant bendrą adaptacijos balą, negatyvūs teiginiai buvo apversti ir neigiami teiginiai perkoduoti tokia tvarka:

- 1 -> 4
- 2 -> 3
- 3 -> 2
- 4 -> 1

Tokiu būdu, jei pvz. anketos 8 klausimo 1 teiginį „man sunku integruotis dėl mano silpnų lietuvių kalbos žinių“ respondentas įvertino 4 (visiškai sutinku), jam vis tik buvo skirtas tik 1 balas, nes tai neigiamas teiginys. Rezultate gauname, kad užsienio studentas šį teiginį vertina neadaptyviai.

Duomenų analizė atlikta statistinės kompiuterinės programos SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) pagalba.

## **4.2. Tiriamieji**

Sudarytas klausimynas elektroniniu paštu buvo išsiųstas visiems Vilniaus universiteto užsienio studentams du kartus. 2010 m. vasarį Vilniaus universitete studijavo 183 užsieniečiai nuolatinėse, bei 185 užsieniečiai dalinėse studijose. Iš 358 užsienio studentų klausimyną užpildė 90 užsienio studentų. Procentine išraiška tai būtų 25.2%. Apklausa buvo vykdoma 2010 m. vasario –

kovo mėnesiais. Tyrimo generalinė visuma–Vilniaus universiteto užsienio studentai, studijuojantys nuolatinėse ir dalinėse studijose.

Taikant Paniotto formulę<sup>3</sup> (Paniotto, Maksimenko, 2003) Vilniaus universiteto užsienio studentų tyrimo imties patikimumas buvo paskaičiuotas taip:

$$p=1- \Delta$$

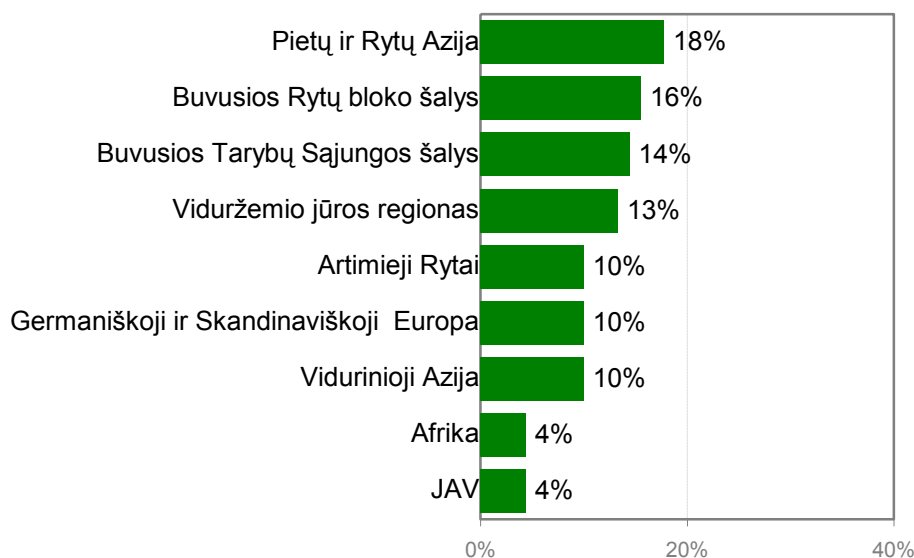
$$\Delta = \sqrt{\frac{1}{z^2} - \frac{1}{N}} = \sqrt{\frac{1}{90} - \frac{1}{358}} = 0,0912 = (9,1\%)$$

$$p = 1 - 0,0912 = 0,908 = 90,8\% = 91\%$$

Atlikto tyrimo statistinis patikimumas yra 91%.

90 apklaustųjų buvo suskirstyti į 9 pasaulio regionus (žr. 1 lentelę), iš kurių buvo atvykę užsienio studentai. Toks užsienio studentų skirstymas į 9 pasaulio regionus buvo atliktas pagal kultūrinę ir religinę priklausomybę tam tikram regionui. Vertinant procentine išraiška, didžiausią apklaustųjų branduolį sudarė užsienio studentai atvykę iš Pietų ir Rytų Azijos regiono – 18%, buvusio Rytų bloko šalių regiono – 16%, buvusios Tarybų Sąjungos šalių regiono – 14%, Viduržemio jūros regiono – 13%. Po 10% – iš Artimųjų Rytų, Germaniškosios ir Skandinaviškosios Europos bei Vidurinės Azijos regionų. Mažiausias apklaustųjų skaičius 4% (tik po 4 studentus) iš Afrikos ir JAV regionų.

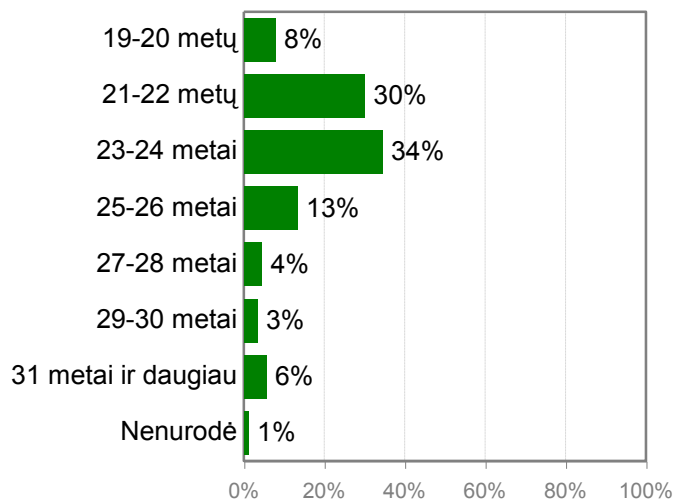
1 pav. Apklaustųjų skaičius procentais pagal pasaulio regionus



<sup>3</sup> Statistinis imties dydžio patikimumo nustatymas, kai visuma yra maža, atliekamas naudojant Paniotto formulę, kai n – reikiamas respondentų skaičius, Δ – paklaida, N – visumos narių skaičius.

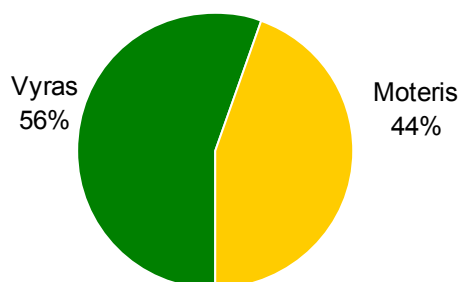
Klausimyno I klausimo 2 dalyje užsienio studentai nurodė savo amžių. Remiantis anketų duomenimis (žr. 2 paveikslą), didžiausią branduolį apklaustųjų sudarė 23-24 metų (34%) bei 21-22 metų (30%) respondentai. 25-26 metų respondentai sudarė 13%, 19-20 metų – 8%, 31 metų ir daugiau – 6%, 27-28 metų - 4%, 29-30 metų - 3%. Savo amžiaus nenurodė 1%.

2 paveikslas. Apklaustųjų amžiaus grupės.



Reikia pažymėti, kas iš 90 užsienio studentų užpildžiusių klausimyną 56 % sudarė vyrai ir 46 % moterys.

3 paveikslas. Apklaustieji pagal lytį

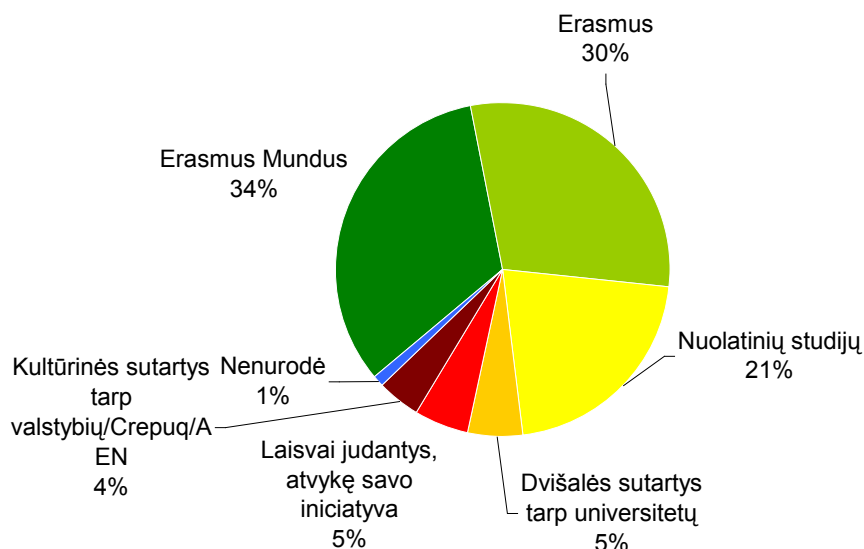


Klausimyno I klausimo 5 dalyje (žr. 4 pav) studentų buvo prašoma pažymėti kokių statusu jie atvyko studijuoti į Vilniaus universitetą. Aktyviausi apklausoje dalyvavo užsienio studentai atvykę pagal Erasmus Mundus ir Erasmus Mundus External Cooperation programas. Jie sudarė 34% visų klausimyną pildžiusių studentų. Užsienio studentai atvykę dalinėms vieno ar dviejų semestro studijoms pagal Erasmus programą sudarė 30 %. 21 % sudarė – nuolatinių studijų



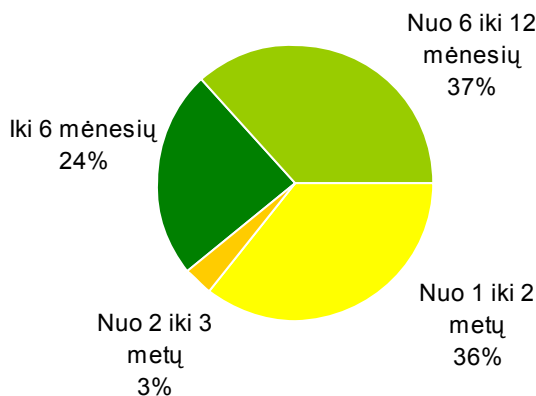
studentai, po 5 % - studentai studijuojantys kaip laisvai judantys dalinėse studijose, bei užsienio studentai atvykę studijuoti tarp universitetinių dvišalių sutarčių rėmuose. 4% procentai pažymėjo, kad jie atvyko kultūrinių sutarčių tarp valstybių/Crepuq/AEN rėmuose. 1 % nenurodė, kokių statusu studijuoja Vilniaus universitete.

4 pav. Apklaustieji pagal susipažinimą su Vilniaus universitetu



Klausimyno I klausimo 3 dalyje (žr. 5 pav.) buvo prašoma studentų pažymėti, kiek laiko studijuoja Vilniaus universitete. Daugiausia – 37% apklausoje dalyvavusių užsienio studentų nurodė, kad studijuoja nuo 6 iki 12 mėnesių. 36% nurodė, kad studijuoja nuo 1 iki 2 metų. 24% pažymėjo, kad studijuoja iki 6 mėnesių ir tik 3% nurodė, kad studijuoja nuo 2 iki 3 metų.

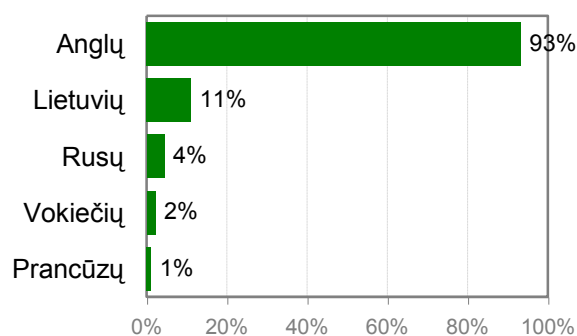
5 paveikslas. Apklaustieji pagal studijų, praleistų Vilniaus universitete, laiką



Reikia pažymėti, kad 2009/2010 akademiniais mokslo metais Vilniaus universitete užsienio studentams studijuoti buvo pasiūlytos 6 nuolatinių studijų programos, dėstomos anglų kalba bei daugiau nei 400 kursų, dėstomų anglų, rusų, vokiečių ir prancūzų kalbomis.

Klausimyno I klausimo 4 dalyje (žr. 6 pav.) užsienio studentai nurodė, kokia kalba studijuoja Vilniaus universitete. Daugiausia, net 93%, užsienio studentų pažymėjo, kad studijuoja anglų kalba. 11% respondentų nurodė, kad studijuoja lietuvių, 4% - rusų, 2% - vokiečių ir 1% - prancūzų kalba. Tokį procentinį pasiskirstymą galima paaiškinti tuo, kad kai kurie užsienio studentai, pasirinko studijuoti kursus ne viena kalba, bet keliomis.

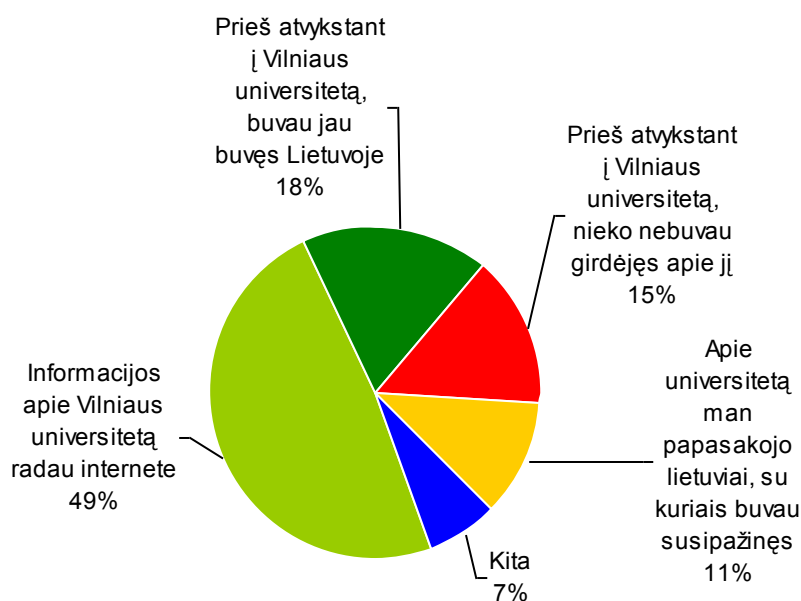
6 paveikslas. Apklaustieji pagal studijų kalbą



### 4.3. Kiekybinio tyrimo rezultatų aptarimas

II šio darbo skyriuje buvo rašyta jau apie pasiruošimo ir adaptacinės patirties turėjimo užsienio šalyje, į kurią ketinama vykti, svarbą. Į II anketos klausimą „Ar buvote susipažinęs su Vilniaus universitetu prieš atvykstant į Lietuvą?“, 49% visų apklausoje dalyvavusių užsienio studentų pažymėjo (žr. 7 pav.), kad informacijos apie Vilniaus universitetą rado internete. 18% respondentų nurodė, kad prieš atvykstant jau buvo buvę Lietuvoje, o net 11% pažymėjo, kad apie Vilniaus universitetą jie sužinojo iš lietuvių su kuriais buvo susipažinę. Tuo tarpu 15% užsienio studentų pažymėjo, kad prieš atvykstant į Vilniaus universitetą nieko nebuvo girdėję apie jį. Reikia pažymėti, sprendžiant iš užpildytų anketų, kad tai daugiausia mainų studentai atvykę semestro studijoms. 7% respondentų neįvardindami nurodė *kita*. Režiumuojant galima teigti, kad dauguma užsieniečių studijoms į Vilniaus universitetą atvyksta jau turėdami žinių apie jį.

7 pav. Apklaustieji pagal susipažinimą su Vilniaus universitetu prieš atvykstant į Lietuvą



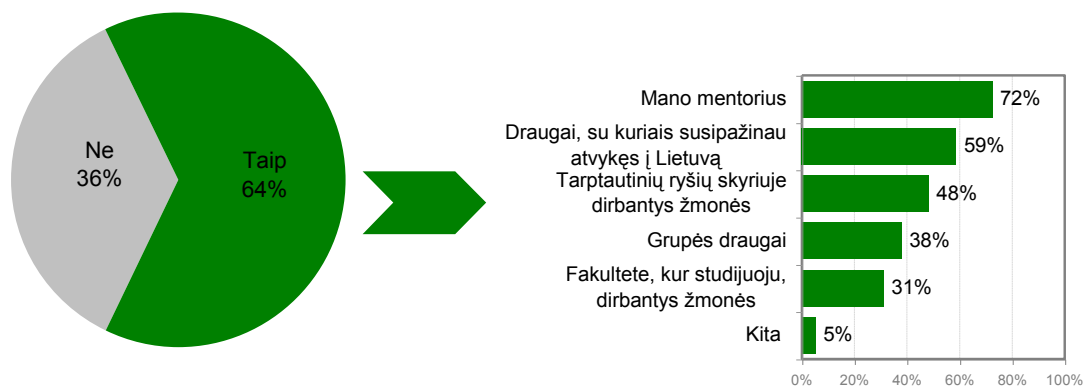
Užsienio studentams, atvykus studijuoti į kitos šalies universitetą, dažnai, bent jau pirmaisiais studijų mėnesiais, reikia socialinio palaikymo, kad galėtų geriau ir greičiau adaptuotis naujoje aplinkoje. Ne išimtis ir užsienio studentai, atvykę studijuoti į Vilniaus universitetą. Sprendžiant iš IV anketos pateikto klausimo, „Kas Jums suteikė pagalbą adaptuojantis tiek Vilniaus universitete, tiek socialiniame – kultūriniame Vilniaus gyvenime?“, atsakymų tik 36% apklaustųjų nereikėjo pagalbos adaptuojantis. Tuo tarpu net 64% užsienio studentų pažymėjo, kad jiems reikėjo

pagalbos adaptuojantis tiek Vilniaus universitete, tiek socialiniame – kultūriniame Vilniaus gyvenime. Iš 8, žemiau pateikto, paveikslo matyti, kad 72% padėjo mentorius, 59% – draugai, su kuriais susipažino atvykus į Lietuvą, 48% - Tarptautinių ryšių skyriuje dirbantys žmonės, 38% - grupės draugai, 31 - fakultetuose dirbantys žmonės ir tik 7% apklaustųjų nurodė *kita* kaip:

- informacijos gavau iš savo universiteto;
- iš draugo;
- iš draugo, kuris studijuoja pagal Erasmus programą Ispanijoje;
- iš draugų ukrainiečių, kurie studijavo Lietuvoje;
- savo universitete iš studento, kuris anksčiau mokėsi Vilniaus universitete;
- sužinojau seminaro metu, kurį vedė svečiai iš Briuselio;
- Vilniaus universitetas išžymus nuo Viduramžių, daug mano šalies žmonių ten studijavo 17-19 a.

Tokią procentinę pasiskirstymą galima paaiškinti tuo, kad kai kurie užsienio studentai, kuriems reikėjo pagalbos, pažymėjo ne vieną atsakymą, bet kelis, kaip pvz. padėjo mentorius, grupės draugai ir draugai, su kuriais susipažino atvykus į Lietuvą.

8 paveikslas. Apklaustieji pagal pagalbos adaptuojantis tiek Vilniaus universitete, tiek socialiniame – kultūriniame Vilniaus gyvenime reikalingumą



V klausimyno dalyje respondentų buvo paprašyta įvertinti savo gyvenimą Vilniuje pagal pateiktus teiginius (žr. 9 pav.) Pateikti teiginiai buvo vertinami pagal skalę nuo visiškai nesutinku, nesutinku, sutinku, visiškai sutinku iki sunku pasakyti. Iš užsienio studentų pažymėtų teiginių galima spręsti, kad daugiausia užsienio studentų, net 60%, **sutinka** (11% iš jų išreiškė visišką sutikimą), kad „sunku būti toli nuo man brangių žmonių“, o 62% respondentų „patinka lietuviškas maistas“. Net 82% (29% iš jų išreiškė visišką sutikimą) visų apklaustųjų sutinka su teiginiu, kad jiems „patinka socialinis – kultūrinis gyvenimas Vilniuje“. Iš anketos duomenų galima spręsti, kad 40% (pažymėta-sutinku) turi draugų lietuvių tarpe, o net 39% išreikė **visišką sutikimą**

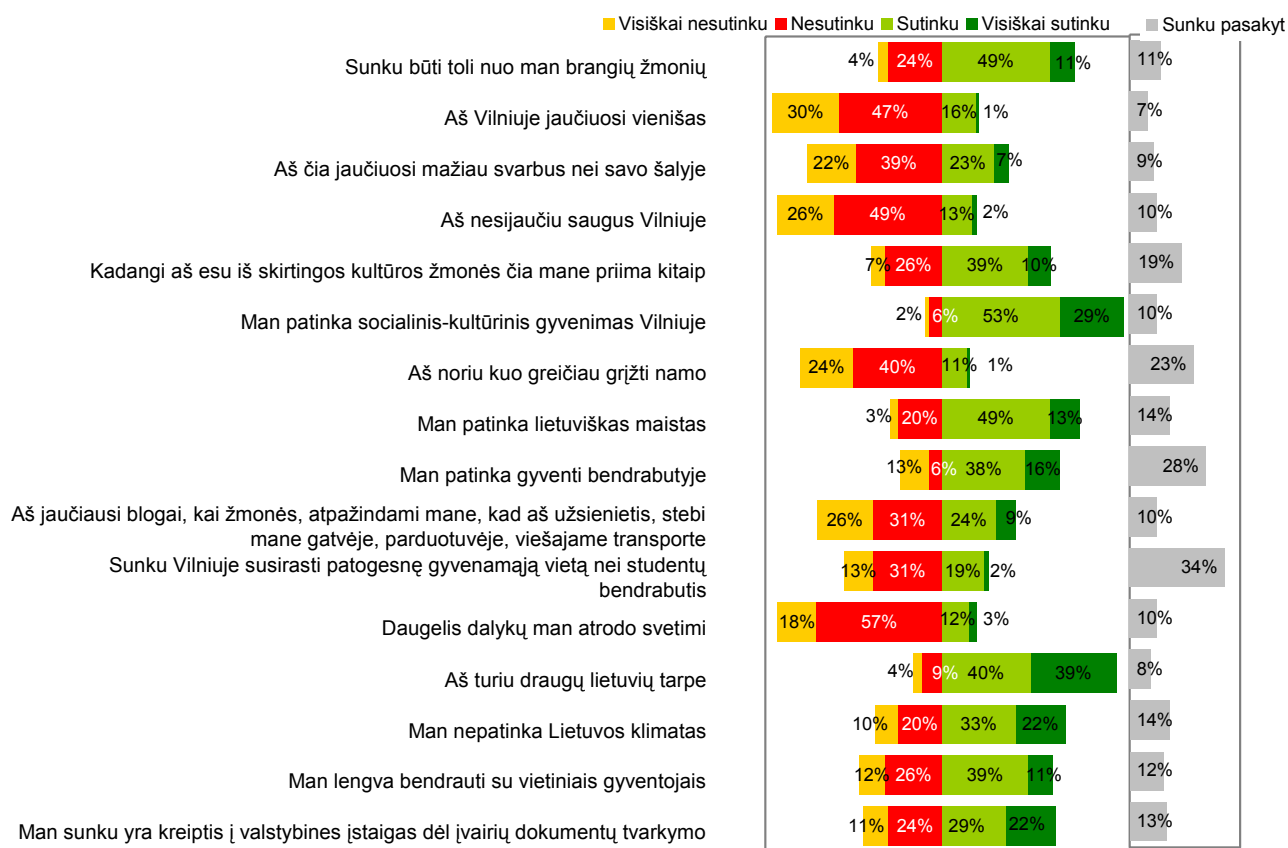
su šiuo teiginiu. Tuo tarpu su teiginiu „man lengva bendrauti su vietiniais gyventojais“ sutiko 50% respondentų. 51% užsienio studentų išreiškė sutikimą, kad „man sunku yra kreiptis į valstybines įstaigas dėl įvairių dokumentų tvarkymo“.

Tuo tarpu, daugiausia užsienio studentų **nesutiko** su šiais anketoje pateiktais pasirinkimais: 75% (26% iš jų išreiškė visišką nesutikimą) – „aš nesijaučiu saugus Vilniuje“, 61% – „aš čia jaučiuosi mažiau svarbus nei savo šalyje“, 75% – daugelis dalykų man atrodo svetimi, 77% (30% iš jų išreiškė visišką nesutikimą) – „aš Vilniuje jaučiuosi vienišas“.

Dalis respondentų aiškios nuomonės neišreiškė šiais anketos teiginiais kaip: 34% – „sunku Vilniuje susirasti patogesnę gyvenamąją vietą nei studentų bendrabutis“, 28% – „man patinka gyventi bendrabutyje“, 23% – „aš noriu kuo greičiau grįžti namo“.

Apibendrinant galima teigti, kad nors daugiau nei pusei užsienio studentų sunku būti nuo jiems brangių žmonių, vis tik dauguma jų nesijaučia vieniši ir daugumai respondentų patinka socialinis – kultūrinis gyvenimas Vilniuje.

## 9 paveikslas. Apklaustieji vertindami savo gyvenimą Vilniuje



Respondentų atsakymų pasiskirstymas pagal pasaulio regionus pateikiamas 2 priede.

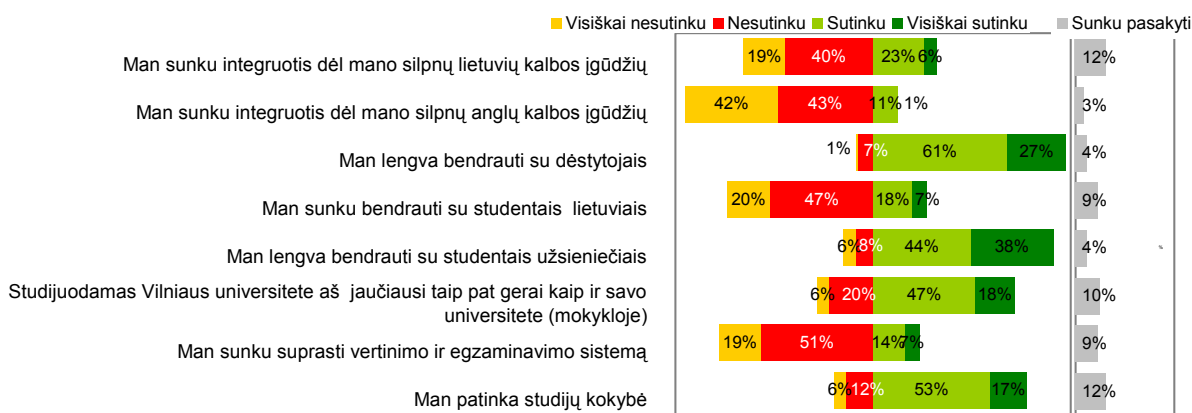
VIII klausimyno dalyje užsienio studentai buvo paprašyti įvertinti savo studijas Vilniaus universitete pagal pateiktus teiginius (žr. 10 pav.) Pateikti teiginiai buvo vertinami pagal skalę nuo visiškai nesutinku, nesutinku, sutinku, visiškai sutinku iki sunku pasakyti. Iš užsienio studentų pažymėtų teiginių galima spręsti, kad net 59% užsienio studentų **nesutinka**, kad Vilniaus universitete „sunku adaptuotis dėl mano silpnų lietuvių kalbos įgūdžių“, 85% (42% iš jų visiškai nesutinka) – „man sunku adaptuotis dėl mano silpnų anglų kalbos įgūdžių“, 67% – „man sunku bendrauti su studentais lietuviais“, 70% – „man sunku suprasti vertinimo ir egzaminavimo sistemą“.

Tuo tarpu, daugiausia užsienio studentų vertinimu **sutinku** pažymėjo šiuos anketoje pateiktus teiginius: 70% – „man patinka studijų kokybė“, 65% – „studijuodamas Vilniaus universitete aš jaučiausi taip pat gerai kaip ir savo universitete (mokykloje)“, 44% – „man lengva bendrauti su studentais užsieniečiais“, o 38% išreiškė visišką sutikimą su šiuo teiginiu. 88% (27% iš jų išreiškė visišką sutikimą) respondentų sutiko, kad jiems „lengva bendrauti su dėstytojais“.

Dalis respondentų aiškios nuomonės pažymėdami „**sunku pasakyti**“ neišreiškė šiais anketos teiginiais kaip: 12% – „man sunku integruotis dėl mano silpnų lietuvių kalbos įgūdžių“ ir 12% – „man patinka studijų kokybė“. 10% sunku buvo pasakyti – „studijuodamas Vilniaus universitete aš jaučiausi taip pat gerai kaip ir savo universitete (mokykloje)“.

Iš gautų atsakymų galima spręsti, kad nors beveik trečdalis apklaustųjų nesijaučia taip gerai kaip savo universitete (mokykloje) ir trečdaliui sunku universitete adaptuotis dėl silpnų lietuvių kalbos žinių, vis tik dauguma užsienio studentų neturi didelių sunkumų tiek bendraujant su studentais užsieniečiais, tiek su lietuviais. Dauguma apklaustųjų palankiai vertina studijų kokybę, vertinimo sistemą bei komunikaciją su dėstytojais.

10 paveikslas. Apklaustieji vertindami savo studijas Vilniaus universitete



Respondentų atsakymų pasiskirstymas pagal pasaulio regionus pateikiamas 2 priede.

**1 uždavinys:** *nustatyti pagrindinius sunkumus su kuriais susiduria užsienio studentai jų studijų Vilniaus universitete ir gyvenimo Vilniuje metu.*

Užsienio studentai, atvykę gyventi ir studijuoti į kitą šalį, susiduria ne tik su bendromis visiems studentams būdingomis problemomis, bet ir su asmeniniais iššūkiais ir sunkumais būdingais tik jų kultūrai ir supratimui. Tuo tikslu klausimyno VI ir IX dalyse užsienio studentams buvo suformuoti atviri klausimai. Respondentai buvo paprašyti nurodyti bent po 2 konkrečius sunkumus su kuriais susidūrė gyvendami Vilniuje (VI klausimas), bei studijuodami Vilniaus universitete (IX klausimas).

Sprendžiant iš užsienio studentų klausimynuose išvardintų sunkumų (žr. 1 lentelę), galima teigti, kad gyvenant Vilniuje didžiausiai jų daliai, net 33 respondentams, didžiausi sunkumai buvo komunikacijos problema, lietuvių kalbos barjeras. Anketose užsienio studentai rašo: „sunku ko nors pasiklausti gatvėje, nes lietuviai nekalba anglų kalba“, „aš nekalbu lietuvių kalba, todėl man apsipirkti parduotuvėje sunku“. Antroje vietoje, 25 studentams, – visuomeninio transporto problema, ypač tiems studentams, kurie studijuoja miesto centre, o gyvena Saulėtekio alėjoje. Anketose studentai vardija: „neįmanoma naktį iš naktinio klubo grįžti troleibusu į bendrabutį, nes jie nebevažinėja, todėl kviečiu taksi“, „aš nesu įpratęs važinėti autobuse, kai žmogus su žmogumi liečiasi“. Trečioje vietoje, net 15 užsienio studentų, nepatinka neįprastas klimatas, lyginant su šalimi iš kurios atvyko, nes „Lietuvoje trūksta saulės, ilga žiema, drėgna“. Reikia pažymėti, kad klimato problemą dažniausiai mini studentai atvykę iš Pietų ir Rytų Azijos regiono. 13 studentų, kaip sunkumą, įvardija sunkias vizų gavimo, įforminimo ir pratęsimo procedūras. Apie gatvėse, viešajame transporte ir kitose viešose vietose sutinkamus nemandagius, nepaslaugius žmones mini 9 respondentai. Po 8 užsienio studentus pasisakė prieš didelę biurokratiją universitete, kai „reikia užpildyti įvairiausių dokumentus ir pateikti juos iki tam tikro laiko“ bei bendrabučiuose privatumo trūkumą, nes „sunku mokytis dėl triukšmingų vakarėlių“. 8 užsienio studentai įvardija rasizmo problemą, minėdami „mums iš Azijos reikia būti ypač atsargiems ir vengti sutikti agresyviai nusiteikusius skustagalvius“, „bijau išeiti kur nors, nes naktį gali susidurti su skustagalviais“. Tuo tarpu kaip „keistą lietuvių reakciją pamačius mane“, kaip sunkumą įvardijo 7 respondentai. 5 užsienio studentai kaip sunkumą mini tai, kad negali spėti laiku užpildyti visus reikiamus dokumentus. Po 4 studentus, kaip sunkumus, įvardijo tai, kad sunku Vilniuje rasti specialaus maisto (pvz., halal mėsos) ir prastą interneto ryšį bendrabutyje. Po 3 respondentus - sunku susirasti darbą, išsinuomoti butą mieste. Po du užsienio studentus – gatvėse sutinkamus girtus žmones, vėluojančias ir mažas stipendijas, prastas gyvenimo sąlygas bendrabutyje, mečetės trūkumą. Po vieną respondentą, kaip sunkumą, išskyrė, kad „Lietuva atsilikęs kraštas“, susirasti papildomų paslaugų (draudimo bendroves, taisymo paslaugas), aukštas kainas ir t.t.

Reikia pažymėti, kad iš visų 90 apklausoje dalyvavusių užsienio studentų tik 5 iš jų nurodė, kad neiškilo didesnių problemų gyvenant Vilniuje.

Apibendrinant užsienio studentų atsakymus, galima teigti, kad trečdaliui apklaustųjų didžiausi sunkumai tai, kad jie nekalba lietuvių kalba, todėl tai riboja jų komunikaciją su lietuviais bei visuomeninio transporto problema. Nerimą kelia tai, kad net 8 studentai įvardija rasinę jų diskriminaciją, o kiti 7 respondentai pastebėjo keistą lietuvių reakciją pamačius juos.

1 lentelė. Sunkumai su kuriais susidūrė užsienio studentai gyvendami Vilniuje

<i>Nurodykite su kokiais konkrečiais sunkumais susidūrėte gyvendami Vilniuje?</i>	<b>%</b>	<b>Respondentai</b>
Lietuvių kalbos barjeras, komunikacijos problema, lietuvių kalbos barjeras	36,7	33
Visuomeninio transporto problema (aukšta kaina, maršrutų ypač naktinių stoka)	27,8	25
Klimatas (trūksta saulės, ilga žiema)	16,7	15
Sunkios vizų gavimo, įforminimo ir pratęsimo procedūros	14,4	13
Nemandagūs, nepaslaugūs žmonės	10,0	9
Per didelė biurokratija	8,9	8
Trūksta privatumo bendrabutyje, nėra galimybės mokytis dėl triukšmingų vakarėlių	8,9	8
Rasinė diskriminacija	8,9	8
Keista lietuvių reakcija pamačius mane	7,8	7
Spėti laiku užpildyti visus reikiamus dokumentus	5,6	5
Neiškilo didesnių problemų	5,6	5
Nėra specialaus maisto (pvz., halal mėsos)	4,4	4
Prastas interneto ryšys bendrabutyje	4,4	4
Sunku susirasti darbą	3,3	3
Sunku išsinuomoti butą mieste	3,3	3
Girti žmonės gatvėje	2,2	2
Stipendija (vėluoja, per maža)	2,2	2
Prastos gyvenimo sąlygos bendrabutyje	2,2	2
Mečėtės trūkumas	1,1	2
Gentinė santvarka, atsilikęs kraštas	1,1	1
Susirasti papildomų paslaugų (pvz., draudimas, taisymas)	1,1	1
Aukštos kainos	1,1	1
Bendrabučio skalbyklė	1,1	1
Bendrabučio šildymo sistema	1,1	1
Trūksta informacijos apie kultūrinį gyvenimą	1,1	1
Mažas miestas	1,1	1
Kultūrų skirtumai	1,1	1
Nenurodė	1,1	1

Klausimyno 9 klausime užsienio studentai buvo paprašyti nurodyti mažiausiai bent du sunkumus su kuriais susidūrė studijuodami Vilniaus universitete (žr. 2 lentelę). Daugiausia - net 11 užsienio studentų, kaip sunkumą nurodė paskaitų dėstymą bei dėstytojų ir studentų komunikaciją



paskaitų metu. Kai kurie respondentai skirtingumą įvardijo kaip skirtingas vertinimo sistemas ir dėstytojų santykį su studentais paskaitų metu. Studentai anketose rašo „mane nustebino, kad paskaitų metu kiti studentai garsiai kalba. Tokie studentai mano universitete nedelsiant būtų išprašyti iš paskaitos, o čia dėstytojai į tai nereguoja“, „sunku susikaupti paskaitų metu, nes studentai triukšmauja“, „daugiau kalbama apie teorinius dalykus, nei apie praktinius“. 10 respondentų kaip sunkumą įvardijo netikslų skelbiamų kursų tvarkaraštį. Po 9 užsienio studentus – atšauktus kursus, bei klaidų fakulteto auditorijų suradimą. 6 užsienio studentai savikritiškai kaip sunkumą įvardijo nepakankamas anglų kalbos žinias. Kiti 6 studentai teigia, kad nebuvo supažindinti su paskaitų ir egzaminų reikalavimais. 5 studentams sunkumų sukėlė bibliotekos trumpos darbo valandos, bei reikiamos literatūros trūkumas. Kiti 5 studentai įvardijo žemą dėstytojų kvalifikaciją, bei nepakankamas jų anglų kalbos žinias. Po 4 studentus: per didelis krūvis, per daug paskaitų bei sunkiai suprantama vertinimo sistema. Tuo tarpu 3 studentai, atvirkščiai, teigia, kad per lengvas krūvis, per mažai paskaitų. Po 3 studentus – dėstytojų neatvykimą į paskaitas neperspėjus, neragavimas į laiškus, reikalingos informacijos nesuteikimą. Anketoje po du studentus pažymėjo, kad studentams, atvykusiems pagal Erasmus programą, dėstytojai yra pernelyg atlidūs, per mažai pasirenkamų kursų, universiteto šildymo sistema (auditorijose – šalta). Kiti, po vieną respondentą, įvardija, kad dėstytojai pozityviau vertina studentus iš ES, atstumą tarp fakulteto ir bendrabučio, duomenų bazės, kurios yra lietuvių kalba, nepritaikytos užsieniečiams, dėstytojai nesupranta dirbančių studentų.

Reikia pažymėti, kad tik 8 užsienio studentai pažymėjo, kad studijuojant jiems neiškilo didesnių problemų. Kiti – net 14 respondentų iš viso nenurodė sunkumų su kuriais susidūrė studijuodami Vilniaus universitete.

Apibendrinant užsienio studentų atsakymus į aukščiau pateiktą atvirą klausimą, galima teigti, kad užsienio studentai nebuvo tokie aktyvūs minėdami konkrečius sunkumus su kuriais susidūrė studijuodami Vilniaus universitete, kaip VI klausimyno dalyje vertindami savo gyvenimą Vilniuje. Daugiausia respondentai pažymėjo organizacinius nesklandumus. Galima teigti, kad studentai mažiau sunkumų patiria Vilniaus universitete nei gyvendami Vilniuje.

2 lentelė. Sunkumai su kuriais susidūrė užsienio studentai studijuodami Vilniaus universitete

<i>Nurodykite su kokiais konkrečiais sunkumais susidūrėte studijuodami Vilniaus Universitete?</i>	%	Respondentai
Paskaitų dėstymas, dėstytojų ir studentų komunikacija jų metu	12,2	11
Netikslus skelbiamų kursų tvarkaraštis	11,1	10
Atšaukti kursai	10,0	9
Rasti fakultete auditorijas	10,0	9
Neiškilo didesnių problemų	8,9	8
Nepakankamos anglų kalbos žinios	6,7	6

Nebuvo supažindinti su paskaitų ir egzaminų reikalavimais	6,7	6
Biblioteka: trumpos darbo valandos, trūksta literatūros	5,6	5
Žema dėstytojų kvalifikacija, nepakankamos jų anglų kalbos žinios	5,6	5
Per didelis krūvis, per daug paskaitų	4,4	4
Vertinimo sistema	4,4	4
Per lengvas krūvis, per mažai paskaitų	3,3	3
Trūksta lietuvių kalbos žinių	3,3	3
Dėstytojų neatvykimas į paskaitas neperspėjus, neregavimas į laiškus, reikalingos informacijos nesuteikimas	3,3	3
Erasmus studentams dėstytojai yra per atleidūs	2,2	2
Per mažai pasirenkamų kursų	2,2	2
Universiteto šildymo sistema	2,2	2
Kai kurie dėstytojai pozityviau žiūri į ES studentus	1,1	1
Atstumas	1,1	1
Vėluoja stipendija	1,1	1
Duomenų bazės nepritaikytos užsieniečiams	1,1	1
Nesupratingumas dėl dirbančių studentų	1,1	1
Nenurodė	15,6	14

**2 uždavinys:** *Nustatyti, kokie iš šių sunkumų, su kuriais susiduria užsienio studentai jų studijų Vilniaus universitete ir gyvenimo Vilniuje metu, išsprendė, o kurie ne, bei kas padėjo juos išspręsti.*

Klausimyno VII ir X dalyse užsienio studentų buvo paprašyta nurodyti, kokius konkrečius sunkumus pavyko išspręsti bei kas padėjo juos išspręsti? Daugiausia respondentų, net 22 (žr. 3 lentelę), rašydami apie sunkumus su kuriais susidūrė gyvendami Vilniuje, pažymėjo, kad patys išsprendė problemas, 18 užsienio studentų padėjo mentorius, 17 – draugai, pažįstami. Po 7 užsienio studentus paminėjo, kad sunkumus padėjo išspręsti Tarptautinių programų ir ryšių skyriaus darbuotojai bei laikas. 11 respondentų pažymėjo, kad įveiktų sunkumus mokosi lietuvių kalbos. 5 užsienio studentai sunkumų sprendimą pasirinko jų vengimą kaip, kad „naktį nevažinėja troleibusai, todėl aš lieku bendrabutyje“. 4 studentams, sunkumus įveikti padėjo asmeninė kantrybė ir pripratimas prie esamų sunkumų. 3 studentams sunkumus įveikti padėjo kiti užsienio studentai, atvykę pagal Erasmus programą, bei kiti kurso draugai. 2 respondentams – artimieji, šeimos nariai. Po vieną užsienio studentą nurodė kurso koordinatorių, sutiktus žmones.

Tuo tarpu 13 užsienio studentų pažymėjo, kad problemų nepavyko išspręsti, o 9 respondentai iš viso nieko nepažymėjo. Dauguma užsienio studentų pažymėjo, kad patys išsprendė problemas, padėjo jų mentoriai, draugai.

3 lentelė. VI klausimo: *su kokiais konkrečiais sunkumais susidūrėte gyvendami Vilniuje ir kas padėjo juos įveikti?*

<i>Kas padėjo įveikti sunkumus?</i>	<b>%</b>	<b>Respondentai</b>
Pats išsprendžiau problemas	24,4	22
Mentorius	20,0	18
Draugai, pažįstami	18,9	17
<b>Problemų nepavyko išspręsti</b>	<b>13,3</b>	<b>13</b>
Mokausi lietuvių kalbos	12,2	11
Tarptautinių programų ir ryšių skyriaus darbuotojai	7,8	7
Laikas	7,8	7
Vengiu problemų	5,6	5
Asmeninė kantrybė, pripratau	4,4	4
Erasmus studentai, kurso draugai	3,3	3
Artimieji, šeimos nariai	2,2	2
Kurso koordinatorius	1,1	1
Sutikti žmonės	1,1	1
Nenurodė	10,0	9

Klausimyno X klausime užsienio studentai buvo paprašyti nurodyti, kokius sunkumus pavyko įveikti studijuojant Vilniaus universitete bei kas padėjo juos įveikti (žr. 4 lentelę). Daugiausia – 10 respondentų, nurodė, kad patys išsprendė problemas. Po 9 respondentus mini, kad jiems padėjo kurso dėstytojas, Erasmus studentai, kurso draugai. 7 užsienio studentai pažymėjo, kad sunkumus padėjo išspręsti laikas, 6 – asmeninė kantrybė, pripratimas prie sunkumų, 3 – programos koordinatorius. Po vieną respondentą nurodė sutiktus žmones, internetą.

Reikia pažymėti, kad 29 respondentai iš viso šiuo klausimu nieko nepažymėjo. Tuo tarpu 20 respondentų nurodė, kad problemų nepavyko išspręsti. Apibendrinant galima teigti, kad absoliuti dauguma užsienio studentų nedetalizavo, kokius sunkumus pavyko įveikti, tačiau pažymėjo, kas padėjo juos įveikti. Tačiau ir šios užduoties užsienio studentų atsakymų galima spręsti, kad užsienio studentai studijuodami Vilniaus universitete patiria mažiau sunkumų, nei gyvendami Vilniuje.

4 lentelė: XI klausimo: *su kokiais konkrečiais sunkumais susidūrėte studijuodami Vilniaus Universitete?*

<i>Kas padėjo sunkumus įveikti?</i>	<b>%</b>	<b>N</b>
<b>Problemų nepavyko išspręsti</b>	<b>22,2</b>	<b>20</b>
Pats išsprendžiau problemas	11,1	10
Kurso dėstytojas	10,0	9
Erasmus studentai, kurso draugai	10,0	9
Laikas	7,8	7
Asmeninė kantrybė, pripratau	6,7	6
Programos koordinatorius	3,3	3
Sutikti žmonės	1,1	1
Internetas	1,1	1
Nenurodė	32,2	29
Viso	105,6	90

**Trečias tyrimo uždavinys:** *nustatyti kultūrinės adaptacijos priklausomybę nuo kultūrinės distancijos dydžio tarp užsienio studento prigimtinės kultūros ir Lietuvos kultūros.*

Kaip jau buvo rašyta šio darbo skyriaus pradžioje aprašant metodologiją, kuri buvo taikoma užsienio studentų kultūrinei adaptacijai matuoti, užsienio studentų adaptacija Vilniaus universitete ir Vilniaus socialiniame – kultūriniame gyvenime buvo matuojama pagal 5 ir 8 klausimus išvedant vidurkį iš respondentų įvertintų teiginių (žr. 2 priedą).

V klausimyno dalyje, vertindami savo gyvenimą Vilniuje, respondentai iš kultūriškai Lietuvai skirtingos Afrikos (skiriasi kalba, religija, kultūra, istorija ir t. t) 100% sutiko, kad „sunku būti toli nuo man brangių žmonių“. Su tuo sutiko ir 88,9% respondentų iš Vidurinėsios Azijos. Tuo tarpu su šiuo teiginiu nesutiko net 77,8% užsienio studentų iš Germaniškosios ir Skandinaviškosios Europos. Galima teigti, kad Afrika<sup>4</sup> ir Vidurinioji Azija yra tiek geografiškai, tiek kultūriškai „toliau“ nuo Lietuvos, nei Germaniškoji ir Skandinaviškoji Europa su kuria Lietuvą sieja ir bendra krikščioniška – europietiška kultūra.

Su teiginiu „aš Vilniuje jaučiuosi vienišas“ 100% nesutiko studentai iš Germaniškosios ir Skandinaviškosios Europos, 84,6% - iš buvusių Tarybų Sąjungos šalių, 77,8% - iš Vidurinėsios Azijos.

100% nesutiko su teiginiu „aš nesijaučiu saugus Vilniuje“ studentai iš Germaniškosios ir Skandinaviškosios Europos bei JAV, 76,9% - iš buvusių Tarybų Sąjungos šalių. Tuo tarpu su šiuo teiginiu sutiko 44,4% iš Artimųjų Rytų ir Vidurinėsios Azijos. Galima daryti prielaidą, kad užsienio studentai, kurie fiziškai mažiau skiriasi nuo lietuvių jaučiasi saugiau, nei tie, kurie fiziškai labiau skiriasi nuo lietuvių kaip studentai iš Artimųjų Rytų ar Vidurinėsios Azijos.

Su teiginiu „kadangi aš esu iš skirtingos kultūros žmonės čia mane priima kitaip“ sutiko 77,8% respondentų iš Artimųjų Rytų bei 75% – iš Afrikos žemyno.

100% respondentų iš Germaniškosios ir Skandinaviškosios Europos, 75% – iš JAV, 69,2% – iš buvusių Tarybų Sąjungos šalių nesutiko su teiginiu „aš noriu kuo greičiau grįžti namo“.

Tuo tarpu su teiginiu „man patinka lietuviškas maistas“ sutiko 85,7% respondentų iš buvusių Rytų bloko šalių, 75% – JAV, Afrika.

Daugiausia – 75% respondentų iš Pietų ir Rytų Azijos, 71,4% – iš buvusių Rytų bloko šalių, 69,2% – buvusių Tarybų Sąjungos šalių sutiko su teiginiu „man patinka gyventi bendrabutyje“.

---

<sup>4</sup> Atkreiptinas dėmesys, kad tyrime dalyvavo tik po 4 studentus iš Afrikos ir JAV, kai iš kitų pasaulio regionų dalyvavo kelis kartus daugiau studentų. Užsienio studentų pasiskirstymą pagal pasaulio regionus procentine išraiška galite matyti 1 paveiksle.

Tuo tarpu su teiginiu „aš jaučiuosi blogai, kai žmonės atpažindami mane, kad aš esu užsienietis stebi mane gatvėje, parduotuvėje, viešėjame transporte“ nesutiko 84,6% užsienio studentų iš buvusių Tarybų Sąjungos šalių, 88,9% – Germaniškosios ir Skandinaviškosios Europos, 75% – iš Afrikos bei JAV. Tačiau su šiuo teiginiu sutiko 66,7% – respondentų iš Vidurinėsios Azijos bei 56,3% – iš Pietų ir Rytų Azijos. Iš šių gautų rezultatų, galima teigti, kad užsienio studentai, kurie fiziškai skiriasi nuo lietuvių, kaip tyrime dalyvavę respondentai iš Azijos, patiria didesnę diskomfortą nei tie studentai, kurie yra panašesni į lietuvius. Išimtis viena – respondentai iš Afrikos, tačiau jų tyrime dalyvavo tik 4.

Su teiginiu „sunku susirasti patogesnę gyvenamąją vietą nei studentų bendrabutis“ nesutiko 75% respondentų iš JAV bei 55,6% iš Germaniškosios ir Skandinaviškosios Europos. Šį teiginį vertinimu sunku pasakyti įvertino 55,6% studentai iš Vidurinėsios Azijos bei 50% - buvusių Rytų bloko šalių.

Daugiausia respondentų – 100% iš Afrikos, JAV bei Vidurinėsios Azijos nesutiko su teiginiu „daugelis dalyku man atrodo svetimi“.

Su teiginiu „aš turiu draugų lietuvių tarpe“ sutiko dauguma užsienio studentų: 100% - Artimųjų Rytų, Afrikos; Vidurinėsios Azijos – 88,9%; 75% – JAV, Viduržemio jūros regiono, Pietų ir Rytų Azijos.

Daugiausia respondentų – 100% iš Afrikos, 69,2% – iš buvusių Tarybų Sąjungos šalių, 62,5% – iš Pietų ir Rytų Azijos, 55,6% – Artimųjų Rytų, Vidurinėsios Azijos sutiko su teiginiu „man nepatinka Lietuvos klimatas“. Tuo tarpu su šiuo teiginiu nesutiko net 66,7% studentų iš Germaniškosios ir Skandinaviškosios Europos. Galima teigti, kad dauguma studentų, atvykusių iš Germaniškosios ir Skandinaviškosios Europos, kurios klimatas panašus į Lietuvos (trumpa vasara, šalta, drėgna) yra adaptavęsi prie šio klimato. Suprantama, kad daugumai studentų, kilusių iš aukščiau išvardintų regionų, kur šilta ir saulėta Lietuvos klimatas nepatinka.

Su teiginiu „man lengva bendrauti su vietiniais gyventojais“ sutiko 78,6% – buvusių Rytų bloko šalių, 66,7% – Artimųjų Rytų, 61,5% – buvusių Tarybų Sąjungos šalių. Tuo tarpu su šiuo teiginiu nesutiko 66,7% – Vidurinėsios Azijos, 56,3% – Pietų ir Rytų Azijos.

Daugiausia respondentų – 100% iš JAV bei 66,7% – iš Germaniškosios ir Skandinaviškosios Europos sutiko su teiginiu „man sunku yra kreiptis į valstybines įstaigas dėl įvairių dokumentų tvarkymo“. Tuo tarpu su šiuo teiginiu nesutiko 53,8% studentų iš buvusių Tarybų Sąjungos šalių. Apibendrinant galima teigti, kad užsienio studentams atvykusiems iš JAV ar Germaniškosios ir Skandinaviškosios Europos, kur nėra tokio biurokratizmo (pvz. tvarkant ar pratęsiant dokumentus laikinajam leidimui gauti Lietuvoje) ir klientų aptarnavimo kokybė yra aukštesnė sunkiau kreiptis į valstybines Lietuvos įstaigas dėl įvairių dokumentų tvarkymo nei studentams atvykusiems iš buvusių Tarybų Sąjungos šalių, kur iki šiol likusi didžiulė biurokratija.

*VIII klausimyno dalyje užsienio studentai buvo paprašyti įvertinti savo studijas Vilniaus Universitete pagal pateiktus teiginius (žr. 5 lentelę).*

Su teiginiu „man sunku adaptuotis dėl mano silpnų lietuvių kalbos įgūdžių“ nesutiko 75% – iš JAV, Afrikos ir buvusių Rytų bloko šalių – 71,4%. Tuo tarpu su tuo teiginiu sutiko 50% respondentų iš Pietų ir Rytų Azijos.

Daugiausia respondentų –100% iš JAV, buvusių Tarybų Sąjungos šalių, Germaniškosios ir Skandinaviškosios Europos, Vidurinės Azijos nesutiko su teiginiu „man sunku adaptuotis dėl mano silpnų anglų kalbos įgūdžių“.

Užsienio studentai 100% iš Artimųjų Rytų, Germaniškosios ir Skandinaviškosios Europos ir Viduržemio jūros regiono sutiko su teiginiu „man lengva bendrauti su dėstytojais“.

Su teiginiu „man sunku bendrauti su studentais lietuviais“ nesutiko 81,3% studentų iš Pietų ir Rytų Azijos regiono, 77,8% - iš Germaniškosios ir Skandinaviškosios Europos. Tuo tarpu su šiuo teiginiu sutiko 50% - iš buvusio Rytų bloko šalių.

Daugiausia respondentų - 100% iš JAV, Afrikos; 93,8% - Pietų ir Rytų Azijos, 88,9% - iš Germaniškosios ir Skandinaviškosios Europos sutiko su teiginiu „man lengva bendrauti su studentais užsieniečiais“.

Su teiginiu „studijuodamas Vilniaus universitete aš jaučiuosi taip pat gerai kaip ir savo universitete (mokykloje) sutiko 84,6% iš buvusių Tarybų Sąjungos šalių, 81,3% - iš Pietų ir Rytų Azijos, 77,8% - Germaniškosios ir Skandinaviškosios Europos, tačiau su šiuo teiginiu nesutiko 75% respondentų iš JAV.

Daugiausia respondentų - 88,9% iš Germaniškosios ir Skandinaviškosios Europos, Vidurinės Azijos; 76,9% iš buvusių Tarybų Sąjungos šalių nesutiko su teiginiu „man sunku suprasti vertinimo ir egzaminavimo sistemą“. Tuo tarpu 75% respondentų iš JAV ir 50% iš Afrikos sutiko su šiuo teiginiu.

Su teiginiu „man patinka studijų kokybė“ sutiko 100% užsienio studentų iš Vidurinės Azijos, 92,9% - buvusių Tarybų Sąjungos šalių, 83,3% - Viduržemio jūros regiono, tačiau nesutiko 50% respondentų iš JAV ir Afrikos.

SPSS programa buvo išvestas bendras adaptacijos balas iš respondentų teiginių pagal pasaulio regionus, iš kurių buvo atvykę užsienio studentai (žr. 2 lentelę). Geriausiai Vilniaus universitete adaptavosi užsienio studentai iš Vidurinės Azijos (adaptacijos balas–3,04), buvusių Tarybų Sąjungos šalių–3,03, Germaniškosios ir Skandinaviškosios Europos – 3,26. Respondentus iš Afrikos (adaptacijos balas – 3,02) taip pat galima priskirti prie stipriai adaptyvių studentų Vilniaus universitete, tačiau, kaip jau buvo rašyta, tyrime iš šios šalies dalyvavo tik 4 studentai. Pagal sudarytą tyrimo skalę visus šiuos užsienio studentus, iš aukščiau paminėtų šalių, galima priskirti prie stipriai adaptyvių studentų Vilniaus universitete.

Prie vidutiniškai adaptyvių, galima priskirti užsienio studentus iš šių pasaulio regionų: JAV (adaptacijos balas – 2,83), Viduržemio jūros regiono – 2,86, Artimųjų Rytų – 2,91, Pietų ir Rytų Azijos – 2,88, buvusių Rytų bloko šalių – 2,98. Visų užsienio studentų adaptacijos balas – 2,98 t.y. vidutiniškas adaptyvumas.

Tuo tarpu Vilniaus mieste geriausiai adaptavosi studentai iš buvusių Rytų bloko šalių. Jų bendras adaptacijos koeficientas – 2,92. Respondentų iš Germaniškosios ir Skandinaviškosios Europos – 2,89, buvusių Tarybų Sąjungos šalių – 2,87, JAV - 2,76, Viduržemio jūros regionas - 2,75, Artimųjų Rytų – 2,66, Pietų ir Rytų Azijos – 2,60, Vidurinės Azijos, Afrikos – 2,56. Visų šių užsienio studentų adaptacijos balas – 2,75 t.y. vidutiniškas adaptyvumas, nors ir 0,23 mažesnis už visų užsienio studentų adaptacijos koeficientą Vilniaus universitete.

Galima teigti, kad Vilniaus universitete užsienio studentai geriau adaptavosi nei pačiame Vilniuje, nors tai ir nėra statistikai ženklius skirtumas. Geriausiai adaptavosi užsienio studentai iš tų regionų, kurių kultūrinės distancijos atotrūkis nėra ženklus nuo Lietuvos kultūros kaip buvusių Rytų bloko šalių, Germaniškosios ir Skandinaviškosios Europos, buvusių Tarybų Sąjungos šalių.

Išimtis viena: tyrimo metu paaiškėjo, kad Vilniaus universitete labai gerai adaptavosi užsienio studentai iš Vidurinės Azijos (adaptacijos balas–3,04). Reikia pažymėti, kad Vidurinės Azijos šalys, nors ir kultūriškai nėra artimos Lietuvai, tačiau mus jungia bendra istorija t.y. iki 1990 m. buvome kartu Tarybų Sąjungos sudėtyje. Dar daugiau – daugumoje šių šalių nuo Tarybų Sąjungos sugriuvimo neįvyko ženklesnių švietimo sistemos reformų, todėl užsienio studentai iš šių šalių studijuodami Vilniaus universitete randa daugiau tikslingo mokymosi.

5 lentelė. Adaptacijos koeficientas pagal pasaulio regionus

Adaptacijos koeficientas (nuo 1 iki 4)	Vilniuje	Vilniaus Universitete
Buvusios Tarybų Sąjungos šalys	2,87	3,03
Artimieji Rytai	2,66	2,91
Afrika	2,56	3,02
Germaniškoji ir Skandinaviškoji Europa	2,89	3,26
Buvusios Rytų bloko šalys	2,92	2,98
JAV	2,76	2,83
Viduržemio jūros regionas	2,75	2,86
Pietų ir Rytų Azija	2,60	2,88
Vidurinioji Azija	2,56	3,04
Visi	2,75	2,98

Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, kad kultūrinė užsienio studentų, studijuojančių Vilniaus universitete, adaptacija priklauso nuo kultūrinės užsienio studento prigimtinės ir priimančios Lietuvos kultūros.

**Ketvirtas tyrimo uždavinys:** *nustatyti kultūrinės adaptacijos priklausomybę nuo užsienio studento Vilniaus universitete praleisto studijų laiko.*

V klausimyno dalyje (žr. 6 lentelę) respondentai vertindami savo gyvenimą Vilniuje su teiginiu „sunku būti toli nuo man brangių žmonių“ sutiko 65,7% studentų studijuojančių ilgiau nei 1 metus, 60,6% studijuojančių nuo 6 iki 12 mėn., 50,0% studijuojančių iki 6 mėn. Vertindami šiuos rezultatus galime teigti, kad kuo ilgiau studentus studijuoja tuo sunkiau būti toli nuo jam brangių žmonių.

Su teiginiu „Vilniuje aš jaučiuosi vienišas“ nesutiko 86,4% studijuojančių iki 6 mėn., 72,7% studijuojančių nuo 6 iki 12 mėn., 74,3% studijuojančių ilgiau nei metus.

Daugiausia respondentų – 66,7%, studijuojantys nuo 6 iki 12 mėn., nesutiko su teiginiu „aš jaučiuosi mažiau svarbus nei savo šalyje“, su šiuo teiginiu nesutiko ir 63,6% studijuojančių iki 6 mėn., 54,3% studijuojančių ilgiau nei 1 metus.

Su teiginiu „aš nesijaučiu saugus Vilniuje“ nesutiko 81,8% respondentų studijuojančių iki 6 mėn., 77,1% - studijuojančių ilgiau nei metus, 66,7% - studijuojančių nuo 6 iki 12 mėn.

Vertindami teiginį „kadangi aš esu iš skirtingos kultūros žmonės čia mane priima kitaip“ sutiko 54,5% respondentų, 45,7% studijuojantys ilgiau nei metus, 45,5% studijuojantys iki 6 mėn.

Su teiginiu „man patinka socialinis – kultūrinis gyvenimas Vilniuje“ sutiko 84,8% studentų studijuojančių nuo 6 iki 12 mėn., 82,9% - ilgiau nei metus, 77,3% - iki 6 mėn.

68,6% respondentų studijuojančių ilgiau nei 1 metus, 68,2% – iki 6 mėnesių, 57,6% – nuo 6 iki 12 mėn., nesutiko su teiginiu „aš noriu kuo greičiau grįžti namo“.

Tuo tarpu su teiginiu „man patinka lietuviškas maistas“ sutiko 66,7% respondentų studijuojančių nuo 6 iki 12 mėn., 62,9% – ilgiau nei metus, 54,5% - iki 6 mėn.

Daugiausia – 63,6% respondentų studijuojančių iki 6 mėn., 57,6% studijuojančių nuo 6 iki 12 mėn., sutiko su teiginiu „man patinka gyventi bendrabutyje“.

Tuo tarpu su teiginiu „aš jaučiuosi blogai, kai žmonės atpažindami mane, kad aš esu užsienietis stebi mane gatvėje, parduotuvėje, viešajame transporte“ nesutiko 62,9% užsienio studentų studijuojančių ilgiau nei metus, 54,5 – iki 6 mėn., 51,5% – nuo 6 iki 12 mėn. Galima teigti, kad tie užsienio studentai, kurie studijavo Vilniaus universitete ilgiau nei metus jaučiasi geriau ir yra labiau adaptavęsi nei tie studentai, kurie studijuoja iki 6 mėn.

Su teiginiu „sunku susirasti patogesnę gyvenamąją vietą nei studentų bendrabutis“ nesutiko 48,6% respondentų studijuojantys ilgiau nei 1 metus.

Daugiausia respondentų – 85,7% studijuojančių ilgiau nei 1 metus, 72,7% - iki 6 mėn., 63,6% - nuo 6 iki 12 mėn., nesutiko su teiginiu „daugelis dalyku man atrodo svetimi“.



Su teiginiu „aš turiu draugų lietuvių tarpe“ sutiko 82,9% užsienio studentų, studijuojančių ilgiau nei metus, 81,8% - nuo 6 iki 12 mėn., 68,2% - iki 6 mėn.

Daugiausia respondentų – 60,6% studijuojančių nuo 6 iki 12 mėn., 54,3% – ilgiau nei metus, 50,0% – iki 6 mėn., sutiko su teiginiu „man nepatinka Lietuvos klimatas“.

Su teiginiu „man lengva bendrauti su vietiniais gyventojais“ sutiko 59,1% - studijuojančių iki 6 mėn., 48,5% – nuo 6 iki 12 mėn., bei 45,7% studijuojančių ilgiau nei metus.

Su vertinimu „man sunku yra kreiptis į valstybines įstaigas dėl įvairių dokumentų tvarkymo“ sutiko 62,9% studijuojančių ilgiau nei 1 metus, 54,5% - nuo 6 iki 12 mėn. Su šiuo teiginiu sutiko tik 27,3% studijuojančių iki 6 mėn. Šie rezultatai rodo, kad kuo ilgiau užsienio studentai studijuoja Vilniaus universitete tuo daugiau kontaktų jie turi su valstybinėmis įstaigomis. Iš respondentų užpildytų klausimynų aišku, kad blogiausiai užsienio studentų vertinama Lietuvos Respublikos valstybinė įstaiga yra Migracijos tarnyba, kuri anketose apibūdinama kaip „biurokратиška struktūra“, kurioje dirba „nemalonūs ir nemandagūs žmonės“. Reikia pažymėti, kad studentai iš ne Europos Sąjungos šalių, studijuojantys ilgiau nei metus, kiekvienais metais turi prasitęsti savo laikinąjį leidimą gyventi Lietuvoje.

*VIII klausimyno dalyje užsienio studentai buvo paprašyti įvertinti savo studijas Vilniaus Universitete pagal pateiktus teiginius.*

Su teiginiu „man sunku adaptuotis dėl mano silpnų lietuvių kalbos įgūdžių“ nesutiko 60,0% studijuojančių ilgiau nei 1 metus, 59,1% - iki 6 mėn., 57,6% - nuo 6 iki 12 mėn.

Daugiausia respondentų – 100% studijuojančių ilgiau nei 1 metus, 78,8% - nuo 6 iki 12 mėn., 72,7% - iki 6 mėn., nesutiko su teiginiu „man sunku adaptuotis dėl mano silpnų anglų kalbos įgūdžių“. Reikia pažymėti, kad 94,3% užsienio studentų studijuojančių ilgiau nei 1 metus, 84,8% - studijuojančių nuo 6 iki 12 mėn., 81,8% - iki 6 mėn., sutiko su teiginiu „man lengva bendrauti su dėstytojais“. Vertindami šiuos rezultatus galima teigti, kad kuo ilgiau užsienio studentai studijuoja Vilniaus universitete tuo lengviau jiems bendrauti su dėstytojais, daugelis jų pramoksta lietuvių kalbą kas leidžia labiau adaptuotis ne tik Vilniaus universitete, bet ir pačioje Lietuvos kultūroje.

Su teiginiu „man sunku bendrauti su studentais lietuviais“ nesutiko 74,3% studentų studijuojančių ilgiau nei metus, 72,7% studijuojančių nuo 6 iki 12 mėn., nesutiko su šiuo teiginiu. Tuo tarpu su šiuo teiginiu sutiko 50% respondentų studijuojančių iki 6 mėnesių.

Daugiausia respondentų – 97,0% studijuojančių nuo 6 iki 12 mėn., 82,9% - ilgiau nei 1 metus, 59,1% - iki 6 mėn., sutiko su teiginiu „man lengva bendrauti su studentais užsieniečiais“,

Su teiginiu „studijuodamas Vilniaus universitete aš jaučiuosi taip pat gerai kaip ir savo universitete (mokykloje) sutiko 68,6% respondentų studijuojančių ilgiau nei 1 metus, 68,2% - iki 6 mėn., 57,6% - nuo 6 iki 12 mėn., nesutiko su šiuo teiginiu..

Daugiausia respondentų – 74,3% studijuojančių ilgiau nei metus, 72,7% - nuo 6 iki 12 mėn., 59,1% - iki 6 mėn., nesutiko su teiginiu „man sunku suprasti vertinimo ir egzaminavimo sistemą“.

Su teiginiu „man patinka studijų kokybė“ sutiko 77,3% užsienio studentų studijuojančių iki 6 mėn., 74,3% - ilgiau nei 1 metus, 60,6% - nuo 6 iki 12 mėn.

6 lentelė. Adaptacijos koeficientas pagal studijų Vilniaus universitete praleistą laiką

<b>Adaptacijos koeficientas (nuo 1 iki 4)</b>	<b>Vilnius</b>	<b>Vilniaus universitetas</b>
Iki 6 mėnesių	2,82	2,84
Nuo 6 iki 12 mėnesių	2,73	2,96
Ilgiau nei 1 metus	2,72	3,07
Viso	2,75	2,98

Galima teigti, kad pagal studijų laiką studentai geriau adaptavosi Vilniaus universitete (bendras adaptacijos koeficientas – 2,98) nei Vilniaus mieste (adaptacijos koeficientas – 2,75), nors tai nėra ženklus statistinis skirtumas.

Pagal studijų laiką geriausiai Vilniaus universitete adaptavosi studentai studijuojantys ilgiau nei 1 metus (adaptacijos koeficientas – 3,07) t.y. stipriai adaptyvūs. Antroje vietoje - studentai studijuojantys nuo 6 iki 12 mėnesių (adaptacijos koeficientas – 2,96), trečioje vietoje – studentai studijuojantys iki 6 mėnesių (adaptacijos koeficientas – 2,84). Tokį pasiskirstymą galima paaiškinti tuo, kad užsienio studentai kurie lieka studijuoti antraisiais studijų metais yra jau adaptavęsi ir jiems patinka studijuoti Vilniaus universitete.

Tuo tarpu užsienio studentai, kurie gyvena Vilniuje iki 6 mėnesių (adaptacijos koeficientas – 2,82) yra labiau adaptuoti pačiame mieste nei studentai, kurie studijuoja ilgiau nei metus (2,72), nors tai nėra statiškai ženklus skirtumas. Tokį pasiskirstymą galima paaiškinti tuo, kad dalis studentų, kurie studijuoja iki 6 mėnesių yra dalinių studijų studentai studijuojantys tik vieną ar du semestrus, todėl jie gyvenimo Vilniuje pernelyg nesureikšmina. Ir atvirkščiai – studijuojantys ilgiau nei vienerius metus, studijas Vilniaus universitete laiko didesniu prioritetu nei gyvenimą Vilniuje, kurį vertina realiai.

Pagal studijų laiką geriausiai Vilniaus universitete adaptavosi užsienio studentai studijuojantys ilgiau nei 1 metus, o užsienio studentai, kurie gyvena Vilniuje iki 6 mėnesių yra labiau adaptuoti socialiniame – kultūriniame Vilniaus gyvenime, nei studentai, kurie studijuoja ilgiau nei metus Vilniaus universitete.

**Penktas tyrimo uždavinys:** *nustatyti ar užsienio studentų susipažinimas su Vilniaus universitetu prieš jiems atvykstant į Lietuvą įtakoja jų tolesnę kultūrinę adaptaciją Vilniaus universitete ir Vilniuje.*

Užsienio studentai atvyksta į Vilniaus universitetą nevienodai turėdami žinių nei apie jį, nei apie Lietuvą. Tuo tikslu buvo suformuotas ir penktas tyrimo uždavinys.

V klausimyno dalyje (žr. 7 lentelę) respondentai vertindami savo gyvenimą Vilniuje su teiginiu „sunku būti toli nuo man brangių žmonių“ sutiko 64,7% studentų, kurie nebuvo susipažinę su universitetu ir prieš atvykstant į Vilnių ir 58,9% respondentų, kurie buvo susipažinę su Vilniumi prieš atvykstant į Lietuvą. Galima teigti, kad tiems užsienio studentams, kurie susipažino su Vilniaus universitetu, buvo lengviau būti toli nuo jiems brangių žmonių.

Su teiginiu „Vilniuje aš jaučiuosi vienišas“ nesutiko 79,5% susipažinusių su Vilniaus universitetu ir 64,7%, kurie nebuvo susipažinę su juo.

Daugiausia respondentų – 61,6% susipažinusių su Vilniaus universitetu, nesutiko su teiginiu „aš jaučiuosi mažiau svarbus nei savo šalyje“ ir 58,8% respondentų, kurie nebuvo susipažinę su universitetu.

Su teiginiu „aš nesijaučiu saugus Vilniuje“ nesutiko 76,7% respondentų susipažinusių su Vilniaus universitetu ir 64,7%, kurie nebuvo susipažinę su juo. Vertindami teiginį „kadangi aš esu iš skirtingos kultūros, žmonės čia mane priima kitaip“ sutiko 70,6% respondentų, kurie nebuvo susipažinę su universitetu ir 43,8% respondentų, kurie buvo susipažinę su Vilniaus universitetu prieš atvykstant į Lietuvą. Iš šių rezultatų galima spręsti, kad žinios apie Vilnių leidžia užsienio studentams nuspėti, kas jų laukia svetimose šalyje, todėl jie jaučiasi saugiau, nei tie, kurie atvyksta į Vilnių neturėdami žinių apie jį.

Su teiginiu „man patinka socialinis – kultūrinis gyvenimas Vilniuje“ sutiko 82,4% užsienio studentų, kurie nebuvo susipažinę su Vilniaus universitetu prieš atvykstant į Lietuvą bei 82,2% , kurie turėjo žinių apie Vilniaus universitetą.

65,8% respondentų žinojusių apie Vilniaus universitetą ir 58,8% nežinojusių nieko apie jį nesutiko su teiginiu „aš noriu kuo greičiau grįžti namo“.

Tuo tarpu su teiginiu „man patinka lietuviškas maistas“ sutiko 68,5% respondentų susipažinusių su Vilniaus universitetu prieš atvykstant į Lietuvą bei tik 35,3% , kurie nieko nežinojo apie jį.

Daugiausia – 64,7% respondentų nieko nežinojusių apie Vilniaus universitetą bei 50,7% susipažinusių su Vilniaus universitetu sutiko su teiginiu „man patinka gyventi bendrabutyje“.

Su teiginiu „aš jaučiuosi blogai, kai žmonės atpažindami mane, kad aš esu užsienietis stebi mane gatvėje, parduotuvėje, viešajame transporte“ nesutiko 60,3% užsienio studentų žinojusių

apie Vilniaus universitetą ir Vilniumi prieš atvykstant į Lietuvą. Tuo tarpu 52,9% respondentų nieko nežinojusių sutiko su šiuo teiginiu.

Su teiginiu „sunku susirasti patogesnę gyvenamąją vietą nei studentų bendrabutis“ nesutiko 58,8% nieko nežinojusių apie Vilniaus universitetą bei 41,1% žinojusių apie Vilniaus universitetą.

Daugiausia respondentų – 78,1%, susipažinusių su Vilniaus universitetu prieš atvykstant į Lietuvą bei 58,8% nežinojusių nieko apie jį nesutiko su teiginiu „daugelis dalyku man atrodo svetimi“.

Su teiginiu „aš turiu draugų lietuvių tarpe“ sutiko 82,4% užsienio studentų nieko nežinojusių apie Vilniaus universitetą bei 78,1% studentų, kurie turėjo žinių apie Vilniaus universitetą.

Daugiausia respondentų – 70,6% respondentų nieko nežinojusių apie Vilniaus universitetą bei 52,1% susipažinusių su Vilniaus universitetu sutiko su teiginiu „man nepatinka Lietuvos klimatas“.

Su teiginiu „man lengva bendrauti su vietiniais gyventojais“ sutiko 52,1% susipažinusių su Vilniaus universitetu prieš atvykstant į Lietuvą. Tuo tarpu 52,9% respondentų nesutiko su šiuo teiginiu.

Su vertinimu „man sunku yra kreiptis į valstybines įstaigas dėl įvairių dokumentų tvarkymo“ sutiko 70,6% nieko nežinojusių apie Vilniaus universitetą prieš atvykstant į Lietuvą bei 46,6% žinojusių apie Vilniaus universitetą. Galima teigti, kad išankstinis susipažinimas su Vilniaus universitetu ir Vilniumi leidžia ne tik nuspėti, kas jų gali laukti Lietuvoje, bet ir tinkamai pasiruošti pateikiant dokumentus įvairioms valstybinėms įstaigoms.

*VIII klausimyno dalyje užsienio studentai buvo paprašyti įvertinti savo studijas Vilniaus Universitete pagal pateiktus teiginius.*

Su teiginiu „man sunku adaptuotis dėl mano silpnų lietuvių kalbos įgūdžių“ nesutiko 61,6% % susipažinusių su Vilniaus universitetu prieš atvykstant į Lietuvą. Tuo tarpu lygiai po 47,1% respondentų, kurie nieko nežinojo apie Vilniaus universitetą išreiškė sutikimą ir nesutikimą su šiuo teiginiu.

Daugiausia respondentų – 89,0% turėjusių žinių apie Vilniaus universitetą ir 70,6% neturėjusių žinių apie Vilniaus universitetą nesutiko su teiginiu „man sunku integruotis dėl mano silpnų anglų kalbos įgūdžių“.

Reikia pažymėti, kad 89,0% užsienio studentų susipažinusių su Vilniaus universitetu prieš atvykstant į Lietuvą ir 82,4% neturėjusių žinių apie Vilniaus universitetą sutiko su teiginiu „man lengva bendrauti su dėstytojais“.

Su teiginiu „man sunku bendrauti su studentais lietuviais“ nesutiko 67,1% užsienio studentų susipažinusių su Vilniaus universitetu prieš atvykstant į Lietuvą bei 64,7% nežinojusių nieko apie jį.

Daugiausia respondentų – 80,8% turėjusių žinių apie Vilniaus universitetą ir 88,2% neturėjusių žinių apie Vilniaus universitetą sutiko su teiginiu „man lengva bendrauti su studentais užsieniečiais“.

Su teiginiu „studijuodamas Vilniaus universitete aš jaučiuosi taip pat gerai kaip ir savo universitete (mokykloje) sutiko 64,4% respondentų susipažinusių su Vilniaus universitetu prieš atvykstant į Lietuvą bei 64,7% nežinojusių nieko apie jį.

Daugiausia respondentų – 70,6% neturėjusių žinių apie Vilniaus universitetą ir 69,9% turėjusių žinių apie Vilniaus universitetą nesutiko su teiginiu „man sunku suprasti vertinimo ir egzaminavimo sistemą“. Su teiginiu „man patinka studijų kokybė“ sutiko 69,9% užsienio studentų susipažinusių su Vilniaus universitetu prieš atvykstant į Lietuvą bei 70,6% respondentų nežinojusių nieko apie jį.

7 lentelė. Adaptacijos koeficientas pagal studijų Vilniaus universitete praleistą laiką.

Adaptacijos koeficientas (nuo 1 iki 4)	Vilnius	Vilniaus universitetas
Žinojo apie Vilniaus universitetą	2,78	2,99
Nieko nežinojo	2,61	2,89
Viso	2,75	2,98

Galima teigti, kad pagal susipažinimą su Vilniaus universitetu ir Vilniumi prieš atvykstant studijuoti, užsienio studentai geriau adaptavosi Vilniaus universitete (adaptacijos koeficientas – 2,99), nei Vilniuje (adaptacijos koeficientas – 2,78). Tuo tarpu tie studentai, kurie ir nebuvo susipažinę su Vilniaus universitetu prieš atvykstant vis tik geriau adaptavosi universitete nei Vilniuje (adaptacijos koeficientas – 2,61).

Viso: pagal užsienio studentų susipažinimą su Vilniaus universitetu prieš atvykstant į Lietuvą, respondentai geriau adaptavosi Vilniaus universitete (adaptacijos koeficientas – 2,98) nei Vilniaus mieste (adaptacijos koeficientas – 2,75), nors tai neženklaus statistinis skirtumas.

Galima teigti, kad užsienio studentų susipažinimas su universitetu prieš atvykstant į Lietuvą įtakoja sėkmingesnę jų kultūrinę adaptaciją tiek Vilniaus universitete, tiek Lietuvos kultūroje.

## IŠVADOS

Užsienio studentai atvykę studijuoti į Vilniaus universitetą susiduria su būtinybe adaptuotis tiek Lietuvos kultūroje (bendraujant su vietiniais gyventojais, leidžiant laisvalaikį, sprendžiant buities problemas ir pan.), tiek universitete (bendraujant su dėstytojais, kurso kolegomis, studijuojant, laikant egzaminus ir pan.).

Atliktas kiekybinis kultūrinės Vilniaus universiteto užsienio studentų adaptacijos tyrimas parodė, kad iš 90 apklausoje dalyvavusių užsienio studentų net 58 iš jų reikėjo pagalbos adaptuojantis tiek universitete, tiek socialiniame – kultūriniame Vilniaus gyvenime. Trečdaliui tyrime dalyvavusių užsienio studentų didžiausi sunkumai, su kuriais jie susidūrė gyvendami Vilniuje, buvo tai, kad jie nemokėjo lietuvių kalbos, todėl tai neleido greičiau adaptuotis Lietuvos kultūroje, riboja jų komunikaciją su lietuviais, visuomeninio transporto problema, klimatas. Tuo tarpu minėdami konkrečius sunkumus, su kuriais susidūrė studijuodami Vilniaus universitete, užsienio studentai pažymėjo mažiau sunkumų ir daugiau tai buvo organizaciniai nesklandumai kaip atšaukti kursai, netikslus skelbiamų kursų tvarkaraštis ir pan. Dauguma respondentų nurodė, kad patys išsisprendė iškilusias problemas, tačiau kitiems prireikė mentorių, draugų ir kitų pagalbos.

Geriausiai tiek Vilniaus universitete, tiek Vilniuje adaptavosi užsienio studentai iš tų pasaulio regionų, kurių kultūrinės distancijos atotrūkis nėra ženklus nuo Lietuvos kultūros (Germaniškosios ir Skandinaviškosios Europos, buvusių Rytų bloko šalių, buvusios Tarybų Sąjungos). Išimtis viena – tyrimo metu buvo nustatyta, kad labai gerai (stipriai adaptyvūs) Vilniaus universitete yra užsienio studentai iš Vidurinėsios Azijos, kur studijuodami čia randa daugiau tikslingo mokymosi nei savo šalyse.

Pagal studijų laiką geriausiai Vilniaus universitete adaptavosi užsienio studentai studijuojantys ilgiau nei 1 metus, o užsienio studentai, kurie gyvena Vilniuje iki 6 mėnesių yra labiau adaptuoti socialiniame – kultūriniame Vilniaus gyvenime, nei tie studentai, kurie studijuoja ilgiau nei metus Vilniaus universitete.

Magistrinio darbo hipotezę, kad Vilniaus universiteto užsienio studentai neapsiriboja vien adaptacija Lietuvos kultūroje, bet jiems reikia adaptuotis ir Vilniaus universitete, galima patvirtinti tik iš dalies. Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad užsienio studentai pagal visus tyrime iškeltus uždavinius: sunkumus su kuriais susiduria studijuodami ir gyvendami Vilniuje, kultūrinės adaptacijos priklausomybę nuo kultūrinės distancijos dydžio tarp užsienio studento prigimtinės ir Lietuvos kultūros, kultūrinės adaptacijos priklausomybę nuo užsienio studento Vilniaus universitete praleisto studijų laiko, pagal susipažinimą su Vilniaus universitetu prieš atvykstant į Lietuvą, geriau adaptavosi Vilniaus universitete, nei pačiame Vilniuje. Galima teigti, kad kultūrinė distancija tarp

kultūrų yra didesnė, nei tarp universitetų kultūrų, todėl užsienio studentai geriau adaptavosi Vilniaus universitete nei Vilniuje.

## SUMMARY

This master thesis explores the cultural adaptation of international students at Vilnius University. Coming for their studies at Vilnius University, international students have to adapt themselves not only to the Lithuanian education system, but also to the Lithuanian culture.

The subject of the paper is the cultural adaptation of international students at Vilnius University.

The aim of the paper is to identify the characteristic features of the cultural adaptation of international students taking their degrees at Vilnius University. The achievement of the aim necessitated the completion of the following tasks:

To review the research studies on cultural adaptation, which have been carried out in Lithuania and abroad;

To identify the major factors affecting cultural adaptation in an alien environment;

To review the adaptation of international students at educational institutions abroad;

To study and distinguish the characteristic features of the cultural adaptation of international students at Vilnius University.

The paper makes use of the following research methods: analysis of scientific literature and articles, questionnaire-based survey, and statistical data analysis.

Cultural adaptation is a topical issue on the international level; thus, a number of theoretical (Oberg, Winkelman, Ward, Bochner, Young Yun Kim, etc.) and practical (Jandt, Moon, McLeod, Neto, etc.) research studies have been carried out. In Lithuania, however, this topic has received little attention, except for some studies on the adaptation of ethnic groups in Lithuania (Kasatkina and Leoncikas) and the psychological aspects of adaptation (Kuzmienė, Braidokienė).

The success and quality of immigrants' cultural adaptation depends on a number of factors. The paper groups these factors into the following categories: internal (personal characteristics, knowledge, age, communication effectiveness, language knowledge) and external (aim, social aid, social characteristics of a host culture, characteristics of own ethnic group, cultural distances). These factors affect a migrant to a degree determined by a particular life situation, country, and migration features. Meanwhile, the cultural adaptation of international students coming for studies to universities of foreign countries is influenced not only by the above-mentioned internal and external factors, but also by the difficulties typical just of students taking their degrees abroad, for example, differences of educational systems, unknown social rules and values affecting both their



adaptation in a new culture and their academic progress at university. Therefore, a number of international universities and other educational institutions establish specific bodies such as peer-pairing or buddy with the major aim of assisting the coming students to adapt to the new environment.

The cultural adaptation of international students was explored by means of a quantitative survey. The quantitative survey was conducted on the basis of the questionnaire drawn up in the English and Lithuanian languages. The adaptation scale has been developed for assessing the adaptation of international students. The measurement of adaptation by the scale of ranks provided an opportunity to distinguish various levels of adaptation: from the lowest to the highest. The adaptation scale allowed to measure different adaptation dimensions: cultural adaptation of international students at Vilnius University and cultural adaptation of international students in Vilnius as a city.

The questionnaire has been filled in by 90 international students out of 358 international students currently taking their degrees at Vilnius University. The survey was being conducted from February to March 2010. The 90 respondents have been classified into 9 groups according to the regions of their origin. The classification of international students according to 9 regions of their origin has been carried out on the basis of their cultural and religious identification with a concrete geographical location.

The Master thesis could just partly prove the hypothesis suggesting that foreign students at Vilnius University do not limit themselves to the adaptation to the Lithuanian culture, but also seek the adaptation to Vilnius University. The survey shows that international students adapted themselves (as the adaptation coefficient shows) better to Vilnius University than to Vilnius as a city according to the majority of parameters: difficulties encountered while studying and residing in Vilnius; dependence of cultural adaptation on the degree of cultural distance between a foreign student's homeland and the Lithuanian culture; dependence of cultural adaptation on the time spent studying at Vilnius University; and advance knowledge of Vilnius University. This enables to draw the conclusion that there is a greater distance between different cultures than between different universities; therefore, international students adapt themselves better to Vilnius University.

## BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS

1. ABE, Jin; TALBOT, Donna M.; GEELHOED, Robyn J. *Effects of a peer program on international student adjustment*. In Journal of College Student Development [interaktyvus]. Nov/Dec 1998. [žiūrėta 2010 balandžio 23 d.] Prieiga per internetą: [http://findarticles.com/p/articles/mi\\_qa3752/is\\_199811/ai\\_n8823740/?tag=content:coll](http://findarticles.com/p/articles/mi_qa3752/is_199811/ai_n8823740/?tag=content:coll)
2. JANDT, Frederic. E. *Intercultural Communication. An introduction*. USA: Sage Publications, Inc., 1995, p. 253 – 310.
3. BABIKER I.E; COX J.L; MILLER P.M.S. *The measurement of culture distance*. In Social Psychology, 1980, p. 34 – 36.
4. BERRY J. W. *Immigration, Acculturation and Adaptation*. Applied Psychology. An International Review. 1997. Vol. 46 (1).
5. Bochner, Stephen. *Culture shock due to contact with unfamiliar cultures*. 2003, [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. gruodžio 15 d.] Prieiga per internetą <http://www.ac.wvu.edu/~culture/Bochner.htm>
6. BREIDOKIENĖ, Rima. *Emigrantų psichologinė ir sociokultūrinė adaptacija: kas lemia jos sėkmę?* [interaktyvus]. 2008, [žiūrėta 2008 m. gruodžio 15 d.] [http://www.psyvirtual.lt/straipsniai/emigrantu\\_adaptacija.html](http://www.psyvirtual.lt/straipsniai/emigrantu_adaptacija.html)
7. CIGULAROVA, Daniela K. *Psychosocial Adjustment of International Students*. [žiūrėta 2010 m. sausio 10 d]. Prieiga per internetą [http://www.sahe.colostate.edu/Data/Sites/1/documents/journal/Journal\\_2004\\_2005.vol14/Psychosocial\\_Adjustment.pdf](http://www.sahe.colostate.edu/Data/Sites/1/documents/journal/Journal_2004_2005.vol14/Psychosocial_Adjustment.pdf)
8. ČIUBRINSKAS, Vytis. *Transnacionalinis identitetas ir paveldas: lietuviškumas diasporoje*. Sociologija. Mintis ir veiksmai 2005/2, ISSN 1392-3358. p. 42 – 50.
9. DOREEN, Anne Rosenthal; JEAN, Russell and GARRY, Thomson. *Social connectedness among international students at an Australian university*. Springer Netherlands. Volume 84, Number 1 / October, 2007. 10.1007/s11205-006-9075-1.
10. FÉLIX, Neto; BARROS, Jose; SCHMITZ, Paul G. *Acculturation Attitudes and Adaptation among Portuguese Immigrants in Germany. Integration or Separation*. Psychology & Developing Societies, Vol. 17, No. 1, 2005, p. 19-32, DOI: 10.1177/097133360501700102.
11. FURNHAM, Adrian; BOCHNER Stephen. *Culture shock: Psychological reactions to unfamiliar environments*. London: Methuen, 1986, p. 11 – 93.

12. HAMMER, Mitchell R. *Intercultural Communication competence*. In Handbook of International and Intercultural communication. Ed./ M.K. Asante ir W. B. Gudykunst. Sage Publications, 1990, p. 247 – 255.
13. HILL, Ian. *Student types, school types and their combined influence on the development of intercultural understanding*. Journal of Research in International Education, 2006, p. 7 – 24. DOI: 10.1177/1475240906061857.
14. ITIM International. HOFSTEDÉ, Geert. *Cultural Dimensions*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2010 balandžio 23 d.] Prieiga per internetą: < <http://www.geert-hofstede.com/> >
15. JANDT, Frederic. E. *Intercultural Communication/An introduction*. USA: Sage Publications, Inc., 1995.
16. KIM, Young Yun. *Adapting to a new culture*. Intercultural communication. Ed./L.A.Samovar, R.E.Porter. 8th edition. USA: Wadsworth Publishing Company, 1997, p. 404 – 414.
17. KIM, Young Yun. *Intercultural adaptation*. In Handbook of International and Intercultural communication. Ed./ M.K. Asante ir W. B. Gudykunst. Sage Publications, 1990, 275 – 291.
18. KUZMIENĖ, Vilma. *Sėkminga adaptacija migracijoje* [interaktyvus]. 2008. [žiūrėta 2008 m. gruodžio 15 d.] <http://www.psyvirtual.lt/straipsniai/adaptacija.html>
19. KIDDER, Louise H. *Requirements for being “Japanese” : Stories of returnees*. International Journal of Intercultural Relations. Volume 16, Issue 4, Autumn 1992, p.,383-393. doi:10.1016/0147-1767(92)90029-T.
20. MAJOR, Elza Magalhaes. *Co-national support, cultural therapy, and the adjustment of Asian students to an English-speaking university culture*. International Education Journal, 2005, 6(1).
21. MOON, Seung-jun; MCLEOD, Douglas M., 2003. *The Effects of Immigration and Acculturation on Cultural Values:A Comparative Study of Korean Immigrants in America and Mainland Koreans in Korea* [interaktyvus] 2003, [žiūrėta 2008 m. gruodžio 28 d.] Prieiga per internetą <<http://www.hicsocial.org/Social2003Proceedings/Seung-jun%20Moon%201.pdf>>
22. MUMFORD, David B. *Culture Shock among Young British Volunteers Working Abroad: Predictors, Risk Factors and Outcome*. Transcultural Psychiatry, Vol. 37, No. 1, p. 73-87, 2000. DOI: 10.1177/136346150003700104. .
23. O’NEIL, Dale; CULLINGFORD, Cedric. *Cultural Schock or Cultural Acquisition? The experiences of overseas students*. University of Huddersfield, UK, 2005.
24. OBERG, Kalervo. *Culture shock*. [žiūrėta 2008 m. gruodžio 28 d.] Prieiga per internetą <<https://www.smcm.edu/academics/internationaleled/Pdf/cultureshockarticle.pdf>>
25. SINGH A. K. *Indian Students in Britain*. Journal of Asian and African Studies, Book Reviews. Vol. 1, No. 1, p. 74-75. DOI: 10.1177/002190966600100111.

26. TSENG Wen – Chih; NEWTON, Fred. B. *International student's strategies for well-being*. College Student Journal, 4., [interaktyvus] 2002 [žiūrėta 2009 m. gegužės 5 d. ] Prieiga per internetą  
[http://findarticles.com/p/articles/mi\\_m0FCR/is\\_4\\_36/ai\\_96619965/pg\\_2/?tag=content:coll](http://findarticles.com/p/articles/mi_m0FCR/is_4_36/ai_96619965/pg_2/?tag=content:coll)
26. VALTONEN, Kathleen. The Adaptation of Vietnamese Refugees in Finland. Journal of Refugee Studies 1994 7(1). p. 63-78; doi:10.1093/jrs/7.1.63. Oxford University Press.
27. WAN, Guofang. *The learning experience of Chinese students in American universities: A cross-cultural perspective* [interaktyvus]. 1999 [žiūrėta 2010 m. sausio 5 d. ] Prieiga per internetą  
 <[http://findarticles.com/p/articles/mi\\_m0FCR/is\\_1\\_35/ai\\_74221505/](http://findarticles.com/p/articles/mi_m0FCR/is_1_35/ai_74221505/)>
28. WARD, Coleen ; BOCHNER, Stephen; FURNHAM Adrian. *The Psychology of culture shock*. New York, 2003. p. 21 – 34.
29. WARD, Colled. *The impact of international students on domestic students and host institutions*. [interaktyvus]. 2001. [žiūrėta 2010 m. kovo 19 d. ] Prieiga per internetą <  
[http://www.aulaintercultural.org/article.php3?id\\_article=2524](http://www.aulaintercultural.org/article.php3?id_article=2524)>
30. WESTWOOD, Marvin J. ; BARKER, Michelle. *Academic achievement and social adaptation among international students: A comparison groups study of the peer-pairing program*. [interaktyvus]. 2002 [žiūrėta 2010 balandžio 24 d.]. Prieiga per internetą:  
 <[http://www.sciencedirect.com/science?\\_ob=ArticleURL&\\_udi=B6V7R-469VH00-65&\\_user=10&\\_coverDate=12%2F31%2F1990&\\_rdoc=1&\\_fmt=high&\\_orig=search&\\_sort=d&\\_docanchor=&\\_view=c&\\_searchStrId=1308932797&\\_rerunOrigin=google&\\_acct=C000050221&\\_version=1&\\_urlVersion=0&\\_userid=10&md5=7007569bb12253f3b152c3a57d2a66c5](http://www.sciencedirect.com/science?_ob=ArticleURL&_udi=B6V7R-469VH00-65&_user=10&_coverDate=12%2F31%2F1990&_rdoc=1&_fmt=high&_orig=search&_sort=d&_docanchor=&_view=c&_searchStrId=1308932797&_rerunOrigin=google&_acct=C000050221&_version=1&_urlVersion=0&_userid=10&md5=7007569bb12253f3b152c3a57d2a66c5)>
31. WINKELMAN, Michael. *Culture shock and adaptation*. [žiūrėta 2009 m. sausio 5 d.] Prieiga per internetą <[http://lib.calpoly.edu/staff/fvuotto/bus\\_402/winkelman.html](http://lib.calpoly.edu/staff/fvuotto/bus_402/winkelman.html)>
32. YEH, C. J.; INOSE, M. *International students' reported English fluency, social support satisfaction and social connectedness as predictors of acculturative stress* [interaktyvus]. 2003 College Student Journal [žiūrėta 2009 m. gegužės 5 d. ] Prieiga per internetą  
 <[http://findarticles.com/p/articles/mi\\_m0FCR/is\\_2\\_41/ai\\_n27245674](http://findarticles.com/p/articles/mi_m0FCR/is_2_41/ai_n27245674)> .
33. NIPPODA, Yuko. *Japanese student's experience of adaptation and acculturation of the United Kingdom*. Online readings in psychology and culture. Unit 8, chapter 5 / V1 August [interaktyvus] 2002 [žiūrėta 2010 m. sausio 5 d. ] Prieiga per internetą  
 <[http://orpc.iaccp.org/index.php?option=com\\_content&view=article&id=64%3Ayuko-nippoda&catid=26%3Achapter&Itemid=2](http://orpc.iaccp.org/index.php?option=com_content&view=article&id=64%3Ayuko-nippoda&catid=26%3Achapter&Itemid=2)>
34. ZHANG, Zhiheng, BRUNTON, Margaret. *Differences in Living and Learning: Chinese International Students in New Zealand*. Journal of Studies in International Education, Vol. 11,

No. 2, p. 124-140, [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2010 m. sausio 5 d. ] Prieiga per internetą  
<http://jsi.sagepub.com/cgi/content/abstract/11/2/124>.

35. ПАНИОТТО, В.И; МАКСИМЕНКО, В.С. *Количественные методы в социологических.*  
[žiūrėta 2010 m. balandžio 26 d.]. Prieiga per internetą:< <http://www.socioline.ru/node/395>>

## 1 Priedas. Klausimynas

### I. Asmeninė informacija (įrašykite ar pažymėkite):

1. Šalis:.....
2. Amžius:.....  Moteris  Vyras
3. Studijų Vilniaus universitete laikas  iki 6 mėnesių  
 nuo 7 iki 12 mėnesių  
 nuo 1 iki 2 metų  
 nuo 2 iki 3 metų  
 nuo 3 iki 4 metų...  
 4 ir daugiau, jeigu studijuojate su pertraukom

### 4. Kokia kalba studijuojate Vilniaus universitete?

- a) lietuvių
- b) anglų
- c) kita (nurodykite savo atsakymą).....

### 5. Pažymėkite, koku statusu studijuojate Vilniaus universitete (pasirinkite atitinkamą variantą)

<input type="checkbox"/> Erasmus	<input type="checkbox"/> Erasmus Mundus
<input type="checkbox"/> Dvišalė sutartis tarp universitetų	<input type="checkbox"/> Laisvai judantys, atvykę savo iniciatyva dalinėms studijoms
<input type="checkbox"/> Kultūrinės sutartys tarp valstybių/Crepuq/AEN	<input type="checkbox"/> Nuolatinių studijų

### II. Ar buvote susipažinęs su Vilniaus universitetu prieš atvykstant į Lietuvą?

(Galite pasirinkti daugiau nei vieną atsakymo variantą).

- a) Informacijos apie Vilniaus universitetą radau internete
- b) Apie universitetą man papasakojo lietuviai, su kuriais buvau susipažinęs
- c) Prieš atvykstant į Vilniaus universitetą, buvau jau buvęs Lietuvoje
- d) Prieš atvykstant į Vilniaus universitetą, nieko nebuvau girdėjęs apie jį
- e) Kita (nurodykite savo atsakymą).....

**III. Nurodykite ar Jums reikėjo pagalbos adaptuojantis tiek Vilniaus universitete, tiek socialiniame- kultūriniame Vilniaus gyvenime.**

taip

ne → pereikite prie klausimo V.

**IV. Kas Jums suteikė pagalbą adaptuojantis tiek Vilniaus universitete, tiek socialiniame – kultūriniame Vilniaus gyvenime? (Galite pasirinkti daugiau nei vieną atsakymo variantą)**

a) Mano mentorius	<input type="checkbox"/>
b) Grupės draugai	<input type="checkbox"/>
c) Tarptautinių ryšių skyriuje dirbantys žmonės	<input type="checkbox"/>
c) Fakultete, kur studijuoju, dirbantys žmonės	<input type="checkbox"/>
d) Draugai, su kuriais susipažinau atvykęs į Lietuvą	<input type="checkbox"/>
e) Kita (nurododykite savo variantą).....	

**V. Vertindami savo gyvenimą Vilniuje, įvertinkite žemiau pateiktus teiginius:**

	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku	Sunku pasakyti
1. Sunku būti toli nuo man brangių žmonių	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
2. Aš Vilniuje jaučiuosi vienišas	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
3. Aš čia jaučiuosi mažiau svarbus nei savo šalyje	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
4. Aš nesijaučiu saugus Vilniuje	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
5. Kadangi aš esu iš skirtingos kultūros žmonės čia mane priima kitaip	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
6. Man patinka socialinis-kultūrinis gyvenimas Vilniuje	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
7. Aš noriu kuo greičiau grįžti namo	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
8. Man patinka lietuviškas maistas	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

- |   |                          |                          |                          |                          |                          |
|---|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| 9. Man patinka gyventi bendrabutyje   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 10. Aš jaučiausi blogai, kai žmonės, atpažindami mane, kad aš užsienietis, stebi mane gatvėje, parduotuvėje, viešajame transporte | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 11. Sunku Vilniuje susirasti patogesnę gyvenamąją vietą nei studentų bendrabutis  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 12. Daugelis dalykų man atrodo svetimi  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 13. Aš turiu draugų lietuvių tarpe  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 14. Man nepatinka Lietuvos klimatas   | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 15. Man lengva bendrauti su vietiniais gyventojais  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| 16. Man sunku yra kreiptis į valstybines įstaigas dėl įvairių dokumentų tvarkymo  | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |

**VI. Nurodykite su kokiais konkrečiais sunkumais susidūrėte gyvendami Vilniuje?**

**(Nurodykite bent du sunkumus)**

**VII. Nurodykite kokius, aukščiau minėtus, sunkumus pavyko įveikti? Kas padėjo juos įveikti?**



**VIII. Vertindami savo studijas Vilniaus universitete, įvertinkite žemiau pateiktus teiginius:**

	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku	Sunku pasakyti
1. Man sunku adaptuotis dėl mano silpnų lietuvių kalbos įgūdžių.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
2. Man sunku adaptuotis dėl mano silpnų anglų kalbos įgūdžių	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
3. Man lengva bendrauti su dėstytojais	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
4. Man sunku bendrauti su studentais lietuviais	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
5. Man lengva bendrauti su studentais užsieniečiais	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
6. Studijuodamas Vilniaus universitete aš jaučiausi taip pat gerai kaip ir savo universitete (mokykloje)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
7. Man sunku suprasti vertinimo ir egzaminavimo sistemą	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
8. Man patinka studijų kokybė	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

9. Kita (nurodykite savo variantą).....

**IX. Nurodykite su kokiais konkrečiais sunkumais susidūrėte studijuodami Vilniaus Universitete? (Nurodykite bent du sunkumus)**

**X. Nurodykite kokius, aukščiau minėtus, sunkumus pavyko įveikti? Kas padėjo juos įveikti.**

2 Priedas. Užsienio studentų atsakymai pagal pasaulio regionus

5 klausimas		Buvusios Tarybų Sąjungos šalys	Artimieji Rytai	Afrika	Germaniškoji ir Skandinaviškoji Europa	Buvusios Rytų bloko šalys	JAV	Viduržemio jūros regionas	Pietų ir Rytų Azija	Vidurinė Azija
1	Nesutinka	23,1%	22,2%		77,8%	42,9%	75,0%	25,0%	12,5%	
	Sutinka	69,2%	66,7%	100,0%	22,2%	42,9%	25,0%	41,7%	81,3%	88,9%
	SP	7,7%	11,1%			14,3%		33,3%	6,3%	11,1%
2	Nesutinka	84,6%	66,7%	75,0%	100,0%	78,6%	50,0%	75,0%	68,8%	77,8%
	Sutinka	7,7%	33,3%	25,0%		14,3%	50,0%	8,3%	18,8%	22,2%
	SP	7,7%				7,1%		16,7%	12,5%	
3	Nesutinka	46,2%	66,7%	50,0%	77,8%	71,4%	25,0%	66,7%	75,0%	33,3%
	Sutinka	53,8%	33,3%	50,0%	11,1%	14,3%	75,0%	16,7%	25,0%	33,3%
	SP				11,1%	14,3%		16,7%		33,3%
4	Nesutinka	76,9%	55,6%	75,0%	100,0%	78,6%	100,0%	75,0%	68,8%	55,6%
	Sutinka		44,4%			7,1%		8,3%	25,0%	44,4%
	SP	23,1%		25,0%		14,3%		16,7%	6,3%	
5	Nesutinka	46,2%	22,2%	25,0%	33,3%	71,4%	25,0%	25,0%	12,5%	11,1%
	Sutinka	23,1%	77,8%	75,0%	66,7%	14,3%	25,0%	33,3%	81,3%	55,6%
	SP	30,8%				14,3%	50,0%	41,7%	6,3%	33,3%
6	Nesutinka	7,7%		50,0%		7,1%		8,3%	12,5%	
	Sutinka	84,6%	100,0%	50,0%	88,9%	85,7%	75,0%	66,7%	75,0%	100,0%
	SP	7,7%			11,1%	7,1%	25,0%	25,0%	12,5%	
7	Nesutinka	69,2%	66,7%	25,0%	100,0%	78,6%	75,0%	41,7%	62,5%	44,4%
	Sutinka		11,1%	25,0%		14,3%	25,0%	16,7%	18,8%	11,1%
	SP	30,8%	22,2%	50,0%		7,1%		41,7%	18,8%	44,4%
8	Nesutinka	23,1%	33,3%		44,4%	7,1%		16,7%	31,3%	33,3%
	Sutinka	69,2%	55,6%	75,0%	55,6%	85,7%	75,0%	58,3%	50,0%	44,4%
	SP	7,7%	11,1%	25,0%		7,1%	25,0%	25,0%	18,8%	22,2%
9	Nesutinka	15,4%	33,3%	50,0%	22,2%	14,3%		33,3%	6,3%	11,1%
	Sutinka	69,2%	55,6%		33,3%	71,4%		25,0%	75,0%	66,7%
	SP	15,4%	11,1%	50,0%	44,4%	14,3%	100,0%	41,7%	18,8%	22,2%
10	Nesutinka	84,6%	44,4%	75,0%	88,9%	42,9%	75,0%	58,3%	37,5%	33,3%
	Sutinka	7,7%	44,4%	25,0%	11,1%	42,9%		16,7%	56,3%	66,7%
	SP	7,7%	11,1%			14,3%	25,0%	25,0%	6,3%	
11	Nesutinka	46,2%	44,4%	50,0%	55,6%	28,6%	75,0%	33,3%	50,0%	44,4%
	Sutinka	15,4%	44,4%	25,0%	22,2%	21,4%		25,0%	25,0%	
	SP	38,5%	11,1%	25,0%	22,2%	50,0%	25,0%	41,7%	25,0%	55,6%
12	Nesutinka	84,6%	66,7%	100,0%	88,9%	78,6%	100,0%	50,0%	50,0%	100,0%
	Sutinka	7,7%	33,3%			21,4%		16,7%	31,3%	
	SP	7,7%			11,1%			33,3%	18,8%	
13	Nesutinka	15,4%			33,3%	14,3%	25,0%	8,3%	18,8%	
	Sutinka	84,6%	100,0%	100,0%	55,6%	71,4%	75,0%	75,0%	75,0%	88,9%
	SP				11,1%	14,3%		16,7%	6,3%	11,1%
14	Nesutinka	15,4%	44,4%		66,7%	14,3%	25,0%	33,3%	31,3%	33,3%
	Sutinka	69,2%	55,6%	100,0%	33,3%	64,3%	25,0%	33,3%	62,5%	55,6%
	SP	15,4%				21,4%	50,0%	33,3%	6,3%	11,1%
15	Nesutinka	23,1%	22,2%	50,0%	44,4%	14,3%	50,0%	33,3%	56,3%	66,7%
	Sutinka	61,5%	66,7%	25,0%	55,6%	78,6%	25,0%	41,7%	31,3%	33,3%

16	SP	15,4%	11,1%	25,0%		7,1%	25,0%	25,0%	12,5%		
	Nesutinka	53,8%	33,3%	50,0%	11,1%	35,7%		25,0%	43,8%	44,4%	
	Sutinka	38,5%	55,6%	50,0%	66,7%	42,9%	100,0%	41,7%	50,0%	55,6%	
	SP	7,7%	11,1%		22,2%	21,4%		33,3%	6,3%		
8 klausimas		Buvusios Tarybų Sąjungos šalys	Artimieji Rytai	Afrika	Germaniškoji ir Skandinaviškoji Europa	Buvusios Rytų bloko šalys	JAV	Viduržemio jūros regionas	Pietų ir Rytų Azija	Vidurinioji Azija	
	1	Nesutinka	61,5%	55,6%	75,0%	55,6%	71,4%	75,0%	66,7%	37,5%	55,6%
		Sutinka	15,4%	33,3%		33,3%	21,4%	25,0%	25,0%	50,0%	33,3%
		SP	23,1%	11,1%	25,0%	11,1%	7,1%		8,3%	12,5%	11,1%
	2	Nesutinka	100,0%	88,9%	75,0%	100,0%	71,4%	100,0%	66,7%	81,3%	100,0%
		Sutinka		11,1%			21,4%		25,0%	18,8%	
		SP			25,0%		7,1%		8,3%		
	3	Nesutinka	7,7%				14,3%	25,0%		18,8%	
		Sutinka	92,3%	100,0%	75,0%	100,0%	78,6%	75,0%	100,0%	81,3%	77,8%
		SP			25,0%		7,1%				22,2%
	4	Nesutinka	69,2%	55,6%	75,0%	77,8%	50,0%	75,0%	66,7%	81,3%	55,6%
	Sutinka	23,1%	33,3%		22,2%	50,0%	25,0%	33,3%	12,5%		
	SP	7,7%	11,1%	25,0%					6,3%	44,4%	
5	Nesutinka	30,8%	22,2%		11,1%	7,1%		16,7%	6,3%	11,1%	
	Sutinka	61,5%	77,8%	100,0%	88,9%	78,6%	100,0%	75,0%	93,8%	88,9%	
	SP	7,7%				14,3%		8,3%			
6	Nesutinka	15,4%	33,3%	50,0%	22,2%	28,6%	75,0%	41,7%	12,5%		
	Sutinka	84,6%	66,7%	50,0%	77,8%	57,1%	25,0%	41,7%	81,3%	55,6%	
	SP					14,3%		16,7%	6,3%	44,4%	
7	Nesutinka	76,9%	55,6%	50,0%	88,9%	71,4%	25,0%	75,0%	62,5%	88,9%	
	Sutinka	15,4%	22,2%	50,0%		14,3%	75,0%	16,7%	37,5%		
	SP	7,7%	22,2%		11,1%	14,3%		8,3%		11,1%	
8	Nesutinka	23,1%	22,2%	50,0%	22,2%		50,0%	8,3%	25,0%		
	Sutinka	53,8%	66,7%	25,0%	66,7%	92,9%	25,0%	83,3%	62,5%	100,0%	
	SP	23,1%	11,1%	25,0%	11,1%	7,1%	25,0%	8,3%	12,5%		

3 Priedas. Užsienio studentų atsakymai pagal studijų laiką praleistą Vilniaus universitete

		Iki 6 mėnesių	Nuo 6 iki 12 mėnesių	Ilgiau nei 1 metus
5 klausimas	1 Nesutinka	45,5%	24,2%	22,9%
	Sutinka	50,0%	60,6%	65,7%
	SP	4,5%	15,2%	11,4%
	2 Nesutinka	86,4%	72,7%	74,3%
	Sutinka	4,5%	18,2%	22,9%
	SP	9,1%	9,1%	2,9%
	3 Nesutinka	63,6%	66,7%	54,3%
	Sutinka	27,3%	21,2%	40,0%
	SP	9,1%	12,1%	5,7%
	4 Nesutinka	81,8%	66,7%	77,1%
	Sutinka	13,6%	15,2%	17,1%
	SP	4,5%	18,2%	5,7%
	5 Nesutinka	36,4%	27,3%	34,3%
	Sutinka	45,5%	54,5%	45,7%
	SP	18,2%	18,2%	20,0%
6 Nesutinka	13,6%	3,0%	8,6%	
Sutinka	77,3%	84,8%	82,9%	
SP	9,1%	12,1%	8,6%	
7 Nesutinka	68,2%	57,6%	68,6%	
Sutinka	18,2%	15,2%	5,7%	
SP	13,6%	27,3%	25,7%	
8 Nesutinka	31,8%	15,2%	25,7%	
Sutinka	54,5%	66,7%	62,9%	
SP	13,6%	18,2%	11,4%	
9 Nesutinka	18,2%	15,2%	22,9%	
Sutinka	63,6%	57,6%	42,9%	
SP	18,2%	27,3%	34,3%	
10 Nesutinka	54,5%	51,5%	62,9%	
Sutinka	31,8%	39,4%	28,6%	
SP	13,6%	9,1%	8,6%	
11 Nesutinka	36,4%	45,5%	48,6%	
Sutinka	27,3%	21,2%	17,1%	
SP	36,4%	33,3%	34,3%	
12 Nesutinka	72,7%	63,6%	85,7%	
Sutinka	22,7%	18,2%	8,6%	
SP	4,5%	18,2%	5,7%	
13 Nesutinka	18,2%	9,1%	14,3%	
Sutinka	68,2%	81,8%	82,9%	
SP	13,6%	9,1%	2,9%	
14 Nesutinka	36,4%	24,2%	31,4%	
Sutinka	50,0%	60,6%	54,3%	
SP	13,6%	15,2%	14,3%	
15 Nesutinka	27,3%	42,4%	40,0%	
Sutinka	59,1%	48,5%	45,7%	

		13,6%	9,1%	14,3%
		40,9%	36,4%	31,4%
		27,3%	54,5%	62,9%
		31,8%	9,1%	5,7%
8 klausimas		Iki 6 mėnesių	Nuo 6 iki 12 mėnesių	Ilgiau nei 1 metus
		1	2	3
16	SP	13,6%	9,1%	14,3%
	Nesutinka	40,9%	36,4%	31,4%
	Sutinka	27,3%	54,5%	62,9%
	SP	31,8%	9,1%	5,7%
1	Nesutinka	59,1%	57,6%	60,0%
	Sutinka	18,2%	36,4%	28,6%
	SP	22,7%	6,1%	11,4%
2	Nesutinka	72,7%	78,8%	100,0%
	Sutinka	18,2%	18,2%	
	SP	9,1%	3,0%	
3	Nesutinka	9,1%	12,1%	2,9%
	Sutinka	81,8%	84,8%	94,3%
	SP	9,1%	3,0%	2,9%
4	Nesutinka	45,5%	72,7%	74,3%
	Sutinka	50,0%	21,2%	11,4%
	SP	4,5%	6,1%	14,3%
5	Nesutinka	27,3%	3,0%	14,3%
	Sutinka	59,1%	97,0%	82,9%
	SP	13,6%		2,9%
6	Nesutinka	27,3%	30,3%	20,0%
	Sutinka	68,2%	57,6%	68,6%
	SP	4,5%	12,1%	11,4%
7	Nesutinka	59,1%	72,7%	74,3%
	Sutinka	22,7%	21,2%	20,0%
	SP	18,2%	6,1%	5,7%
8	Nesutinka	13,6%	21,2%	17,1%
	Sutinka	77,3%	60,6%	74,3%
	SP	9,1%	18,2%	8,6%

4 Priedas. Užsienio studentų atsakymai pagal susipažinimą su Vilniaus universitetu prieš atvykstant į Lietuvą

5 kl.		Žinojo apie VU prieš atvykstant	Nieko nežinojo
1	Nesutinka	28,8%	29,4%
	Sutinka	58,9%	64,7%
	SP	12,3%	5,9%
2	Nesutinka	79,5%	64,7%
	Sutinka	13,7%	29,4%
	SP	6,8%	5,9%
3	Nesutinka	61,6%	58,8%
	Sutinka	30,1%	29,4%
	SP	8,2%	11,8%
4	Nesutinka	76,7%	64,7%
	Sutinka	11,0%	35,3%
	SP	12,3%	
5	Nesutinka	35,6%	17,6%
	Sutinka	43,8%	70,6%
	SP	20,5%	11,8%
6	Nesutinka	6,8%	11,8%
	Sutinka	82,2%	82,4%
	SP	11,0%	5,9%
7	Nesutinka	65,8%	58,8%
	Sutinka	9,6%	23,5%
	SP	24,7%	17,6%
8	Nesutinka	17,8%	47,1%
	Sutinka	68,5%	35,3%
	SP	13,7%	17,6%
9	Nesutinka	19,2%	17,6%
	Sutinka	50,7%	64,7%
	SP	30,1%	17,6%
10	Nesutinka	60,3%	41,2%
	Sutinka	28,8%	52,9%
	SP	11,0%	5,9%
11	Nesutinka	41,1%	58,8%
	Sutinka	20,5%	23,5%
	SP	38,4%	17,6%
12	Nesutinka	78,1%	58,8%
	Sutinka	11,0%	35,3%
	SP	11,0%	5,9%
13	Nesutinka	15,1%	5,9%
	Sutinka	78,1%	82,4%
	SP	6,8%	11,8%
14	Nesutinka	32,9%	17,6%
	Sutinka	52,1%	70,6%
	SP	15,1%	11,8%

15	Nesutinka	34,2%	52,9%
	Sutinka	52,1%	41,2%
	SP	13,7%	5,9%
16	Nesutinka	37,0%	29,4%
	Sutinka	46,6%	70,6%
	SP	16,4%	

8 kl.

		Žinojo apie VU prieš atvykstant	Nieko nežinojo
1	Nesutinka	61,6%	47,1%
	Sutinka	24,7%	47,1%
	SP	13,7%	5,9%
2	Nesutinka	89,0%	70,6%
	Sutinka	6,8%	29,4%
	SP	4,1%	
3	Nesutinka	6,8%	11,8%
	Sutinka	89,0%	82,4%
	SP	4,1%	5,9%
4	Nesutinka	67,1%	64,7%
	Sutinka	24,7%	23,5%
	SP	8,2%	11,8%
5	Nesutinka	13,7%	11,8%
	Sutinka	80,8%	88,2%
	SP	5,5%	
6	Nesutinka	24,7%	29,4%
	Sutinka	64,4%	64,7%
	SP	11,0%	5,9%
7	Nesutinka	69,9%	70,6%
	Sutinka	19,2%	29,4%
	SP	11,0%	
8	Nesutinka	17,8%	17,6%
	Sutinka	69,9%	70,6%
	SP	12,3%	11,8%